

Compassionfokuseret terapi

2 dages introduktion
Silkeborg den 22 og 23 juni 23

Ved psykolog Lena Højgård Isager
Psykologhuset Nyt Fokus

www.pnf.dk

Lena Højgård Isager www.pnf.dk

Introduktion til en compassionfokuseret tilgang

Dag 1.:

09.00 -12.00 Præsentation af underviser og deltagere
Introduktion til den compassionfokuserede
tilgang

12.00 -12.45 Frokost

12.45 -15.00 Modellen med de tre cirkler
Øvelse med de tre cirkler.
Opsamling på øvelse

Pas på dig selv - ansvar

Under
oplægget
arbejder vi
med øvelser

Alle øvelser er
fuldstændig
frivillige

Du er
ansvarlig for
dit eget
velvære

Alt materiale,
der deles
mellem
deltagerne,
er fortroligt

Kurset

- Vi vil gennemgå den grundliggende filosofi og model for Compassionfokuseret terapi (Compassion Focused Therapy a la Paul Gilbert).
- Modellens forståelse af sindet og hjernen har rødder i en evolutionær tilgang, og bygger bla. på neuro-, social- og psykologisk videnskab
- Vi vil se på dynamikken i skam og selvkritik, og den betydning de har for vedligeholdelsen af belastende psykiske tilstande
- Vi vil først og fremmest arbejde på at kunne bevare og fremme compassion hos os selv og dem vi samarbejder med, uanset hvordan deres lidelse kommer til udtryk

Vis Compassion for Voices

<http://compassionforvoices.com/videos/compassion-for-voices-film>

Terapi og træning

- **Compassionfokuset terapi (CFT)** er en terapeutisk metode med vurdering, sagsformulering, øvelser osv. I terapien er der særligt fokus på at udvikle den medfølende del af en selv, så denne del kan bruges til håndtere de vanskeligheder, man oplever. Der arbejdes med at overkomme de blokeringer, der er i forhold til at kunne være medfølende over for en selv og andre.
- **Compassionfokuseret træning af sindet (CMT)**. Gennem meditationer træner og styrker man det beroligende system i hjernen.
- Træning i at holde balancen mentalt.

Brainstorm:

Hvad er Compassion?

Lena Højgård Isager www.pnf.dk

Undersøgelse af compassion med guided discovery

Tænk på en situation,
hvor du har været
hjælpsom over for en
anden

Motivation

Opmærksomhed

Tænkning

Kropsposition og følelser

Adfærd

Erindring

Intension/ behov

Op at stå og gå som
denne version af dig
selv. Dit Compassion
selv.

Definition af compassion i Compassionfokuseret terapi

”En sensitivitet overfor egen og andres lidelse, sammen med et engagement i at forsøge at lindre og forebygge den”
Paul Gilbert 2022

Hvorfor fokus på compassion i behandlings- og hjælpearbejde?

Skam og skyld kan blokere for udvikling

Skam kan blokere for en følelsesmæssig erkendelse.

Borgeren godt kan se pointen, kan forstå, men ikke mærke, at det gør nogen forskel

Hvad er compassion?

- Videnskabelige undersøgelser viser, at den vigtigste kerne i compassion er styrke, og ikke som de fleste tror – venlighed
- Modet til at have compassion ligger i villigheden til at se på arten af og årsagerne til lidelse, både vores egen, andres og menneskeheden
- Udfordringen er, at opnå den visdom vi har brug for til at kunne håndtere årsagerne til lidelsen hos os selv og andre
- Compassion er en af de mest betydningsfulde måder at vise styrke og mod på, som menneskeheden kender
- Det er vanskeligt, kraftfuldt, smitsomt og indflydelsesrigt
- Compassion er en universelt kendt motivation med potentiale til at ændre verden
Fra <https://compassionatemind.co.uk>

Lena Højgård Isager www.pnf.dk

Compassion

Sensitivitet over for egen og andres lidelse sammen med en forpligtelse til at prøve at lindre og forebygge

Dark Side

Ikke sensitiv over for egen og andres lidelse og ved hensynsløshed eller med vilje at være årsag til den

To processer til at udvikle vores compassion sind

Engagement - at nærme sig vanskelighederne:

At lære at være sensitiv over for de ting, der forårsager vanskeligheder eller smerte

At vende sig imod vanskelighederne i stedet for at vende sig væk fra dem (engagement ikke undgåelse)

At kunne begynde at udholde og tolerere lidelse

At forstå naturen af og årsagerne til lidelse på en ikke-dømmende og accepterende måde

Lindring – at forebygge lidelse:

At arbejde for at lindre lidelse med venlighed og et ægte medfølelse ønske om, at vi og andre må få det bedre

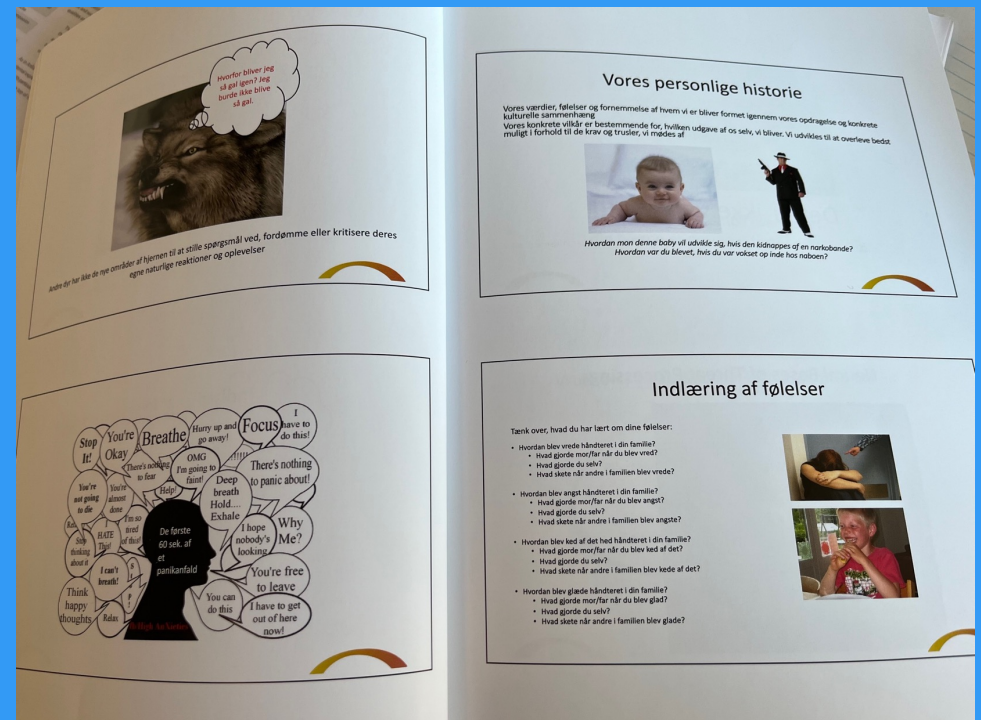
At forstå venlighed og omsorg som mod (ikke tegn på svaghed)

At opbygge motivation for at være hjælpsomme over for os selv og andre

Formålet med psykoedukation i CFT

- Hvorfor laver vi Psykoedukation?
- Fokus på at give borgeren en forståelse af, hvordan kroppen, sindet og følelserne fungerer for os alle sammen. Sammen med en forståelse af, hvordan vi alle er formet af vores konkrete livshistorie
- Målet er at kunne lindre skam og skyld og gøre det lettere at tage ansvar for eget liv fremadrettet

Fire basale psykologiske funktioner

Motiver

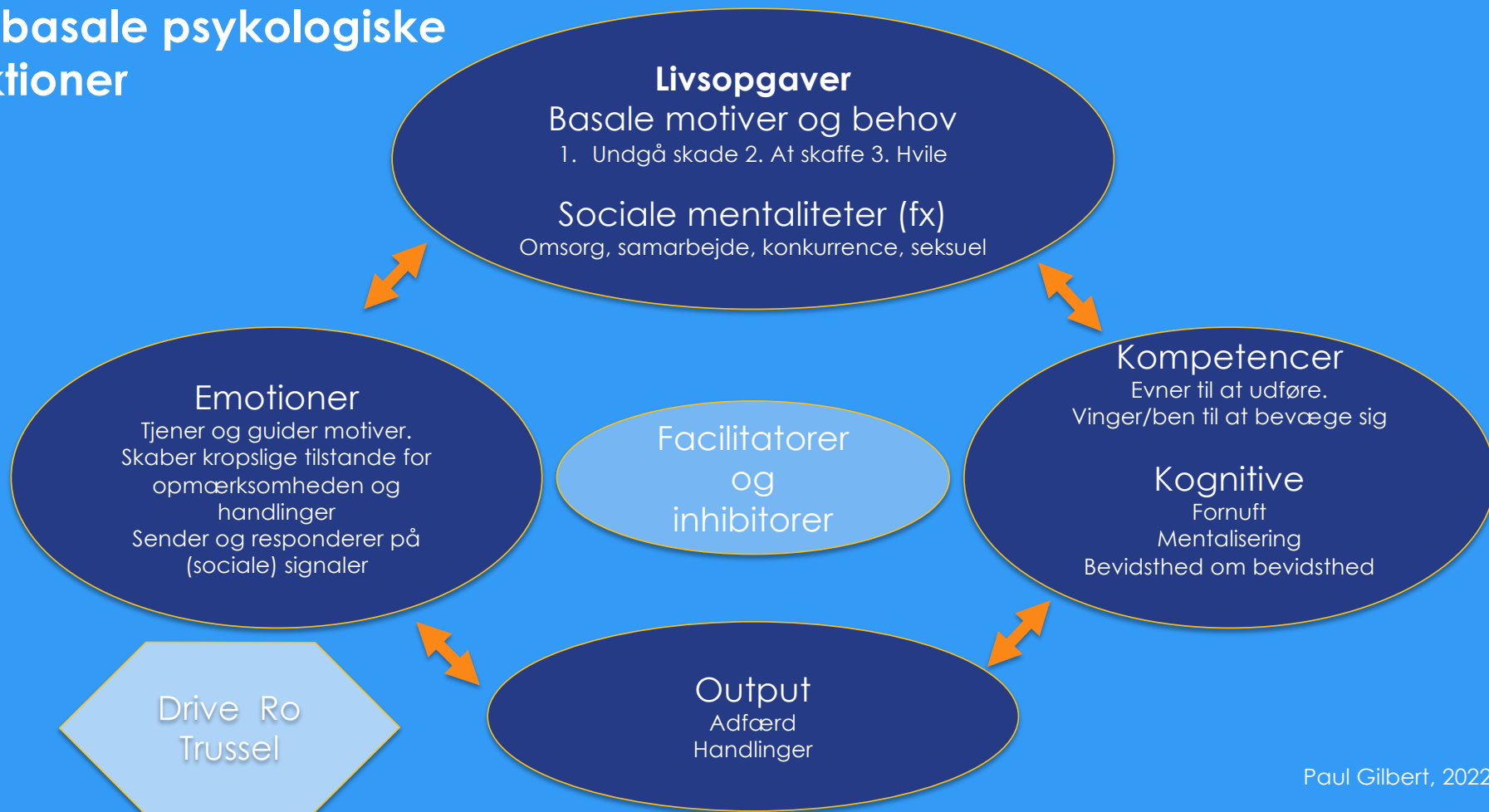
Emotioner

Kompetencer

Adfærd

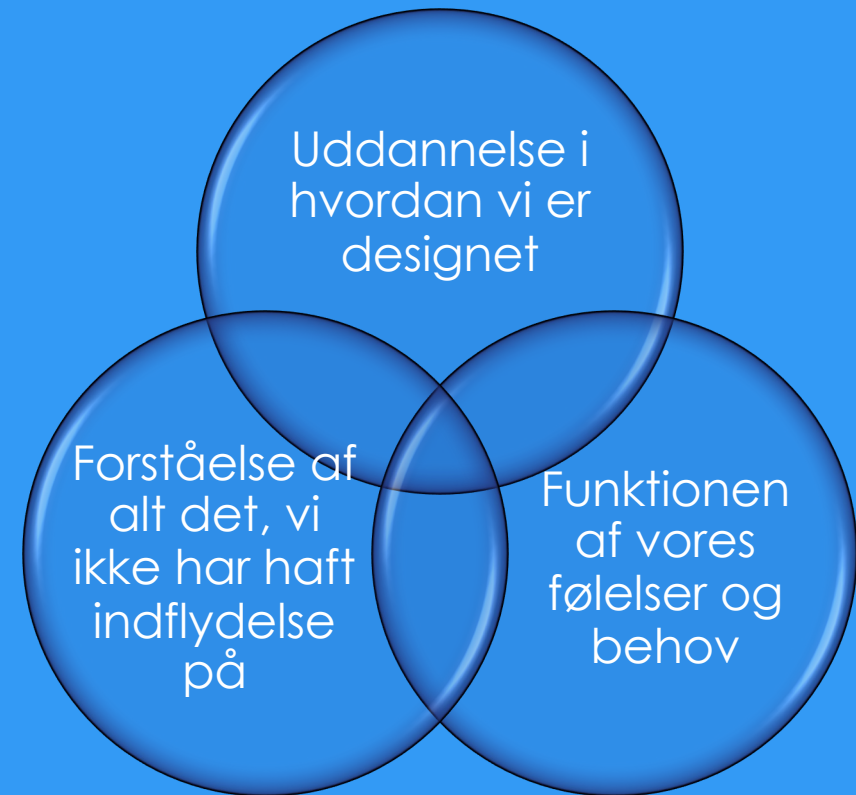
Fire basale psykologiske funktioner

Paul Gilbert, 2022

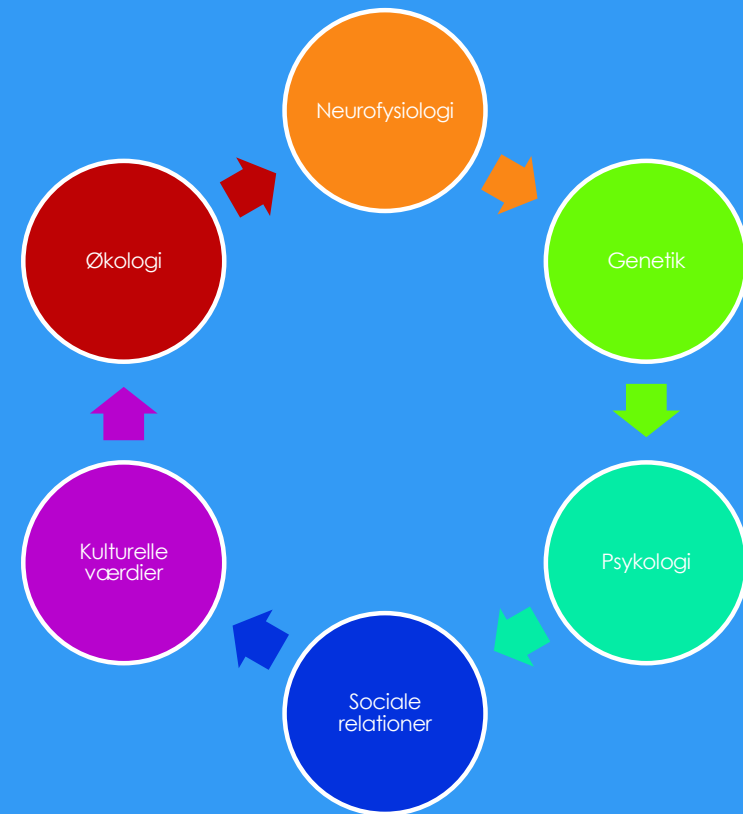
Psykoedukation - Visdom

Compassion – En biopsykosocial tilgang

Når vi ønsker at skabe "compassion mønstre" i vores hjerne – forudsætter det integration af viden indenfor mange domæner

Compassion – En biopsykosocial tilgang

- Når vi ønsker at skabe "compassion mønstre" i vores hjerne – forudsætter det integration af viden indenfor mange domæner
- **Genetik** – fx forskellige gener, der regulerer oxytocin, som påvirker vores tilknytnings- og omsorgsadfærd
- **Neurofysiologi** – fx centrale hjerneområder (særligt i frontal cortex som gør os i stand til at have empati for andre og at hæmme aggression)
- **Psykologi** – fx særlige overbevisninger og typer af identitet og forsvar, der kan fremme eller hindre ønsket om og stræben imod compassionværdier.
- **Sociale relationer** – fx er mennesker, der føler sig elsket og værdsat, mindre tilbøjelige til at opføre sig defensivt og ondskabsfuldt, end mennesker der føler sig udskaftet, udelukket eller truet.
- **Kulturelle værdier** – kulturelle værdier i buddhistiske klostre afføder andre kulturelle mønstre end de der var i de romerske eller nazistiske empirier, hvilket selvfølgelig har indflydelse på om compassion trives eller dæmpes.
- **Økologi** – fx ved vi, at mennesker tilpasser sig deres økologi, og at dem, der er relativt trygge og sunde får andre kulturelle værdier end dem, der er fyldt med frygt og usikkerhed.

Biosociale mål og Social Mentality Theory

Biosociale mål motiverer bevægelse imod sam-skabelse

Omsorgssøgende:
(Care seeking)

Målet er at få input fra andre, der kan forøge ens trivsel

Omsorgsgivende:
(Care giving)

Målet er at engagere sig i andre for at kunne lindre deres mistrivsel og for at fremme den andens trivsel

Samarbejde:
(Cooperation)

Målet er at bygge gensidige alliancer, dele, bidrage og have en fornemmelse af at høre til og være forbundet med de andre – en fornemmelse af et "vi"

Konkurrence:
(Competing)

Skaffe, kontrollere og forsvare resurser uden hensynstagen til andres trivsel, hvor andre prøver at opnå det samme. (Kan være med fokus på sig selv, familie eller gruppe)

Seksuelle:
(Sexual)

Målet er at tiltrække og blive tiltrukket af andre med henblik på seksuelt engagement

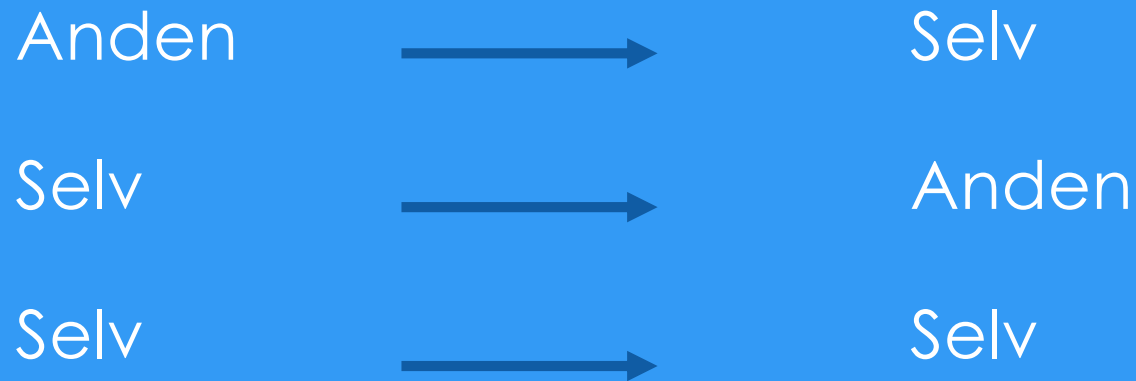
Selv-anden rolle sam-skabelse

Mentalitet	Selv som	Anden som	Monitorering Trussel/ tryghed
Omsorgssøgende	Med behov Søgende	Givende Lindrende	Tilgængelighed Adgang
Omsorgsgivende	Givende Lindrende	Med behov Søgende	Andres nød Empati
Samarbejde	Delende Hørende til	Delende Hørende til	At der snydes Lighed
Rang/Status Konkurrence	Magtfuld Sammenlignende	Magtfuld Sammenlignende	Relativ magt Talent, evner
Sexuel	Attraktiv Tiltrukket	Attraktiv Tiltrukket	Tiltrækningskraft

Medfødte motivationssystemer med en række af emotionelle og kognitive processeringssystemer der hænger sammen med "fornemmelsen af et selv" og et selv som....

Compassion som flow

Forskellige øvelser for hver

Evidens for at man ved intentionelt at træne hver af disse kan have indflydelse på mental tilstand og social adfærd

Realitetstjek: Livet kan være hårdt

Compassion starter med en erkendelse af livets vilkår:

Vores liv er begrænsede, i gennemsnit lever vi 20-30.000 dage.

Det er vores skæbne til at blive ældre og dø.

Vi lider ofte af sygdomme og rammes af tragedier.

Vores liv er påvirkede af en tilfældig genetisk sammensætning og af tilfældige hændelser.

Vores liv er fyldt af forandringer og tab.

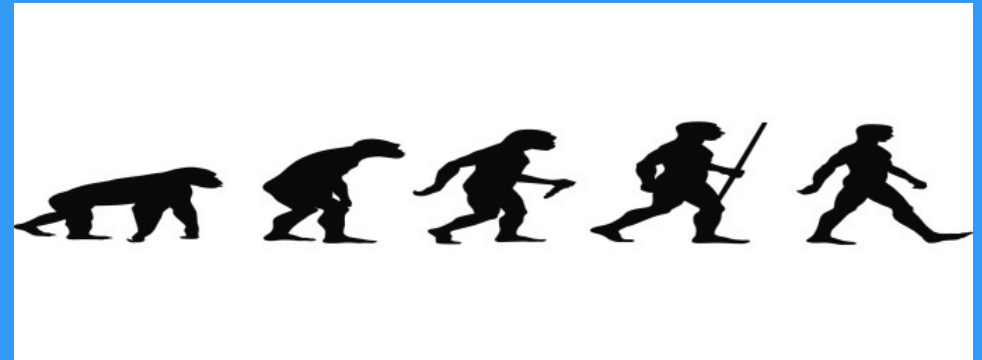

Vi er designet til at overleve,
ikke til at være lykkelige.

Livets strøm

- Vi "finder" bare os selv her
- Vi har ikke selv valgt at blive født eller valgt de gener, vi er lavet ud fra
- Vi har ikke selv valgt vores følelser
- Vi har ikke selv valgt vores grundlæggende temperament
- Vi har ikke selv valgt vores krop og den måde, den fungerer
- Vi har ikke selv valgt vore basale menneskelige ønsker og behov
- Vi har ikke selv valgt det tidspunkt i historien, vi blev født på
- Vi har ikke selv valgt vores familie
- Vi har ikke selv valgt, hvor vi blev født

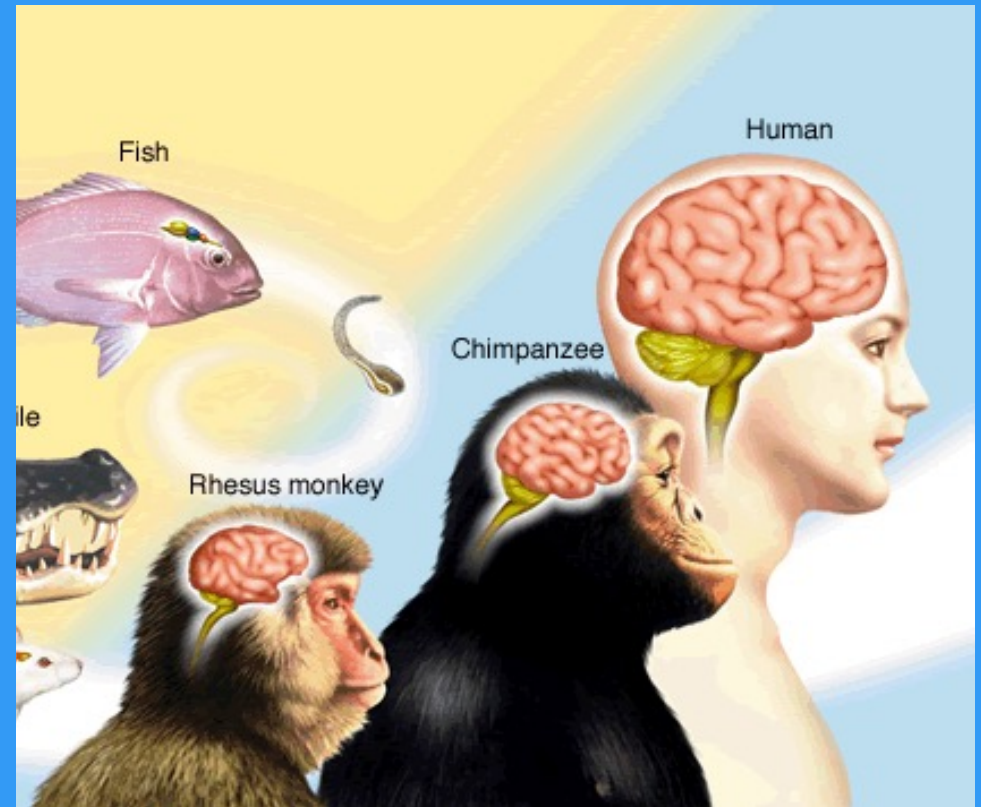

Vores biologiske selv

Vi har sind, hjerner og kroppe, der er udviklet gennem millioner af års evolution.

Vi er designet til at føle, ønske og have behov for bestemte ting.

Vores udviklede følelser

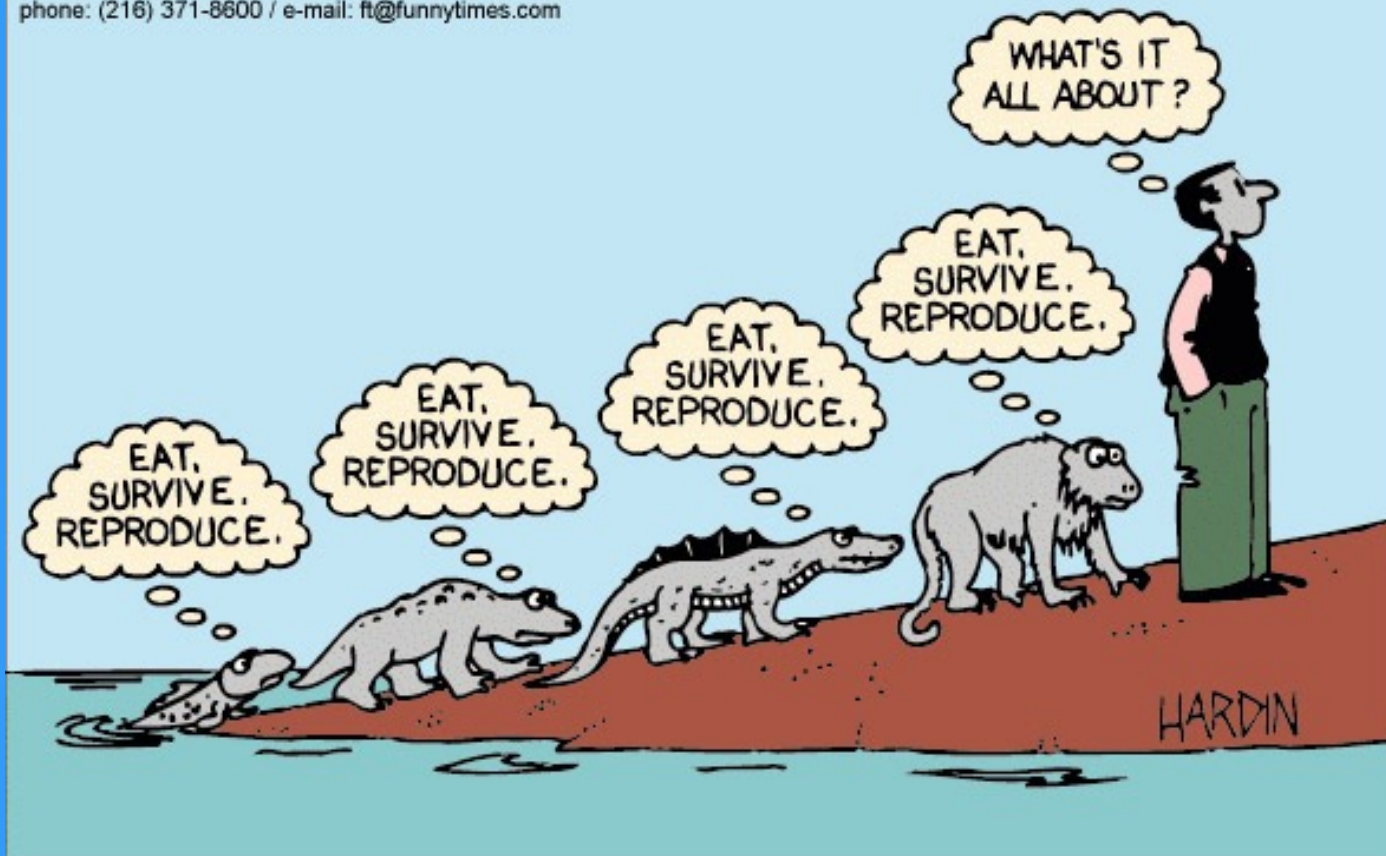
Følelser som vrede, angst og lyst er udviklede i vores hjerner for at motivere os, gøre os agtpågivende, drive os og beskytte os. På samme måde er smerte en del af vores naturlige beskyttelsessystem, selv om det føles så ubehageligt. Både smerte og følelser er udviklede til at beskytte os, til at få os til at reagere, og samtidig kan begge dele være svære at have med at gøre.

Hvorfor bliver vi som mennesker vrede? Kede af det? Angste?

Reprinted from The Funny Times / PO Box 18530 / Cleveland Heights, OH 44118
phone: (216) 371-8600 / e-mail: ft@funnytimes.com

A chimpanzee is shown in profile, looking upwards and to the right. Its hand is resting on its chin, suggesting a state of deep thought or contemplation. A white thought bubble with a black outline is positioned above the chimpanzee's head, containing the text 'Hvad hvis jeg ikke kan klare det i morgen?'. The background is a soft, out-of-focus green, likely representing a natural habitat.

Hvad hvis jeg
ikke kan klare
det i morgen?

Dyr har ikke bekymringer om, hvad der vil ske i morgen, eller hvad der skete i går

Jeg forstår ikke,
at jeg er så tyk
og beskidt!

Dyr bekymrer sig ikke om, hvordan de tager sig ud i andres øjne

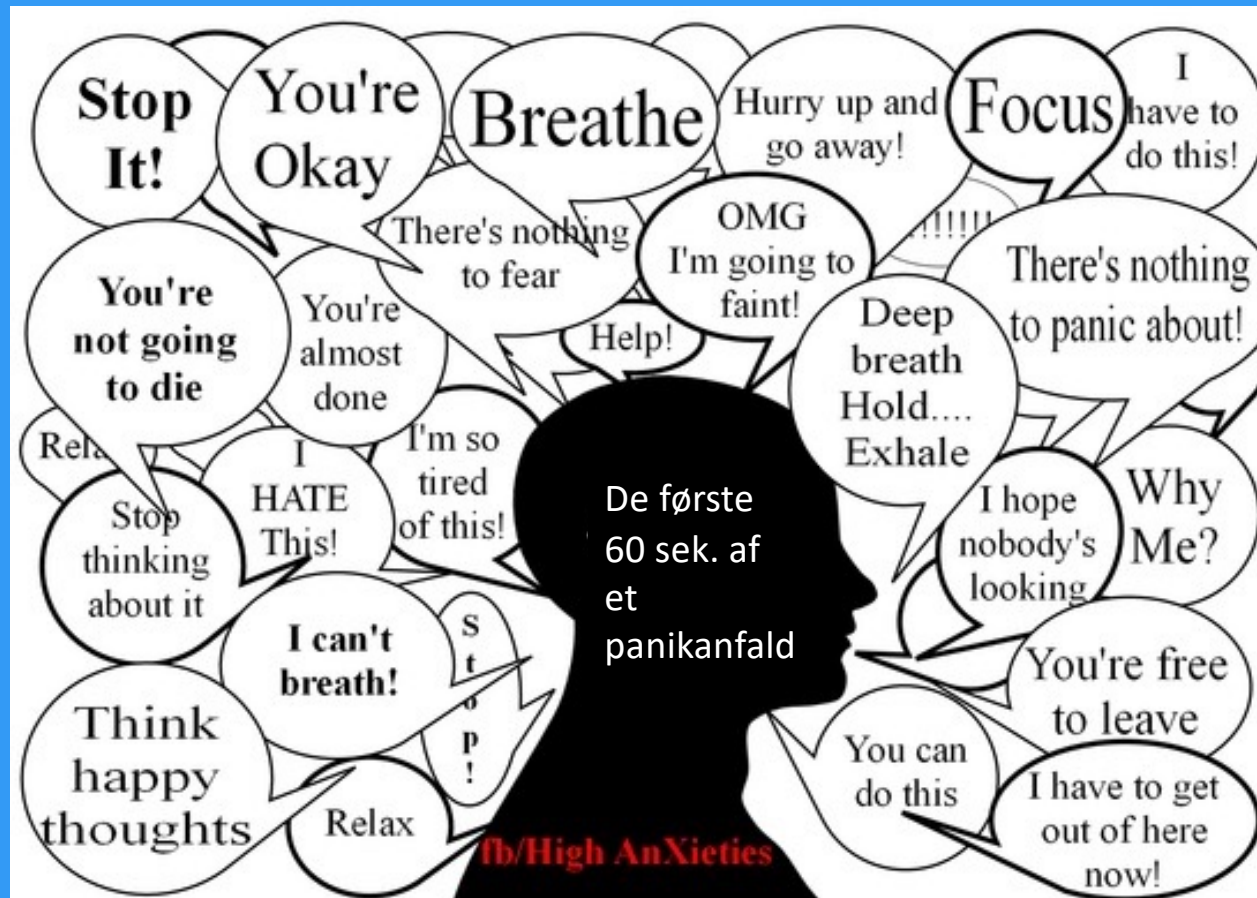

Hvorfor bliver jeg
så gal igen? Jeg
burde ikke blive
så gal.

Andre dyr har ikke de nye områder af hjernen til at stille spørgsmål ved, fordømme eller kritisere deres egne naturlige reaktioner og oplevelser

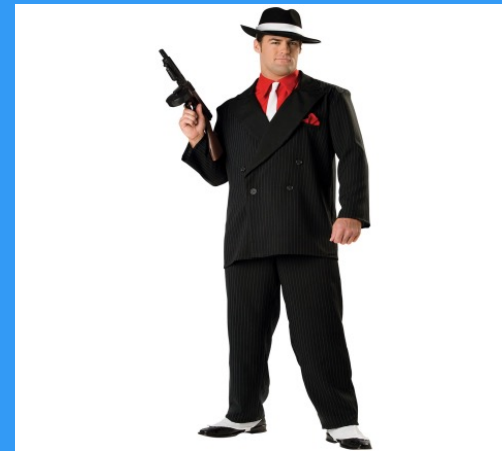

Vores personlige historie

Vores værdier, følelser og fornemmelse af hvem vi er bliver formet igennem vores opdragelse og konkrete kulturelle sammenhæng

Vores konkrete vilkår er bestemmende for, hvilken udgave af os selv, vi bliver. Vi udvikles til at overleve bedst muligt i forhold til de krav og trusler, vi mødes af

*Hvordan mon denne baby vil udvikle sig, hvis den kidnappes af en narkobande?
Hvordan var du blevet, hvis du var vokset op inde hos naboen?*

Engagement af klienten i psykoedukation

- Stil spørgsmål til klientens erfaringsverden
- Vær nysgerrig i forhold til, hvad klienten tænker om de forskellige elementer
- Det er ikke noget, der skal læres, det er noget, der skal reflekteres over sammen med klienten
- Igennem refleksionen opbygges klientens indre visdom, som baner vejen for en dyb erkendelse af, at vi alle er "en brik i det store spil", et resultat af både evolution og egne konkrete livs erfaringer, uden skyld i, hvordan det er blevet, men med ansvar for, hvordan man går videre.

Indlæring af følelser

Tænk over, hvad du har lært om dine følelser:

- Hvordan blev vrede håndteret i din familie?
  - Hvad gjorde mor/far når du blev vred?
  - Hvad gjorde du selv?
  - Hvad skete når andre i familien blev vrede?
- Hvordan blev angst håndteret i din familie?
  - Hvad gjorde mor/far når du blev angst?
  - Hvad gjorde du selv?
  - Hvad skete når andre i familien blev angst?
- Hvordan blev ked af det håndteret i din familie?
  - Hvad gjorde mor/far når du blev ked af det?
  - Hvad gjorde du selv?
  - Hvad skete når andre i familien blev kede af det?
- Hvordan blev glæde håndteret i din familie?
  - Hvad gjorde mor/far når du blev glad?
  - Hvad gjorde du selv?
  - Hvad skete når andre i familien blev glade?

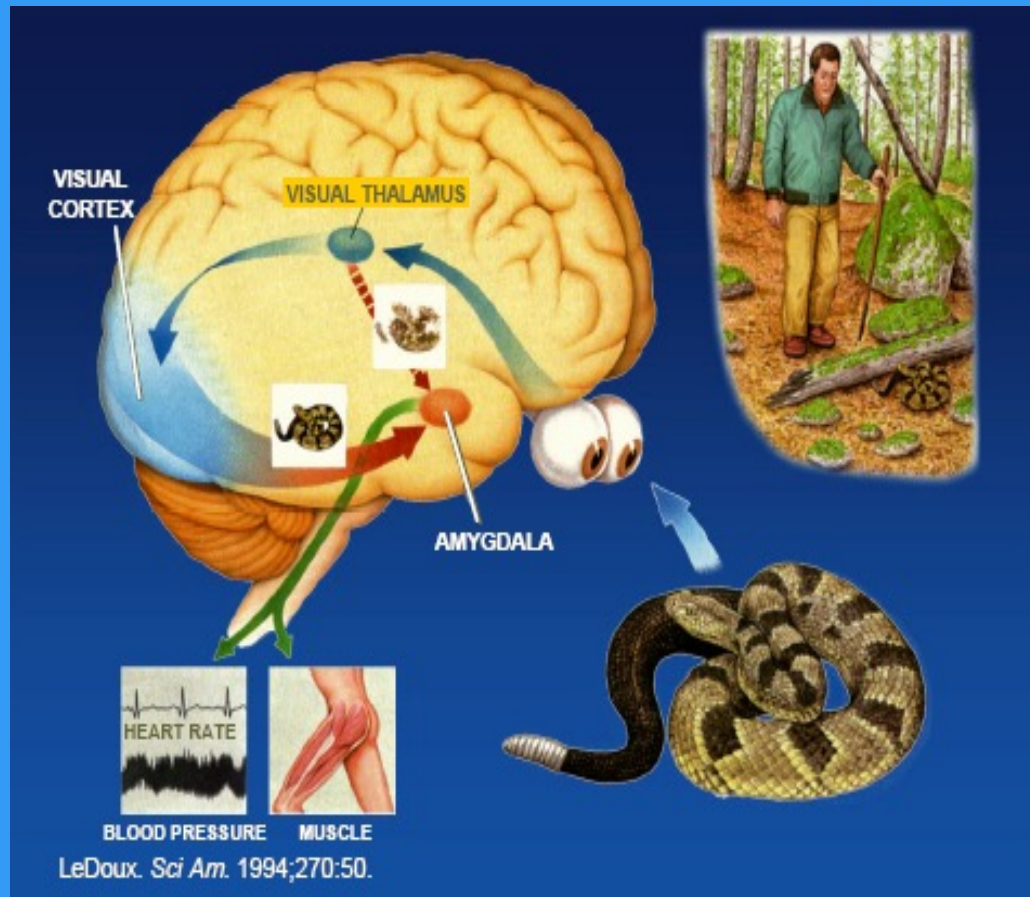
En version af os

- ✿ Vi har ikke selv bestilt den hjerne, vi fødes med
- ✿ Vi har ikke selv valgt, hvor vi vil fødes
- ✿ Vi har ikke selv valgt, hvem vi vil fødes af

✿ Det er ikke vores fejl!

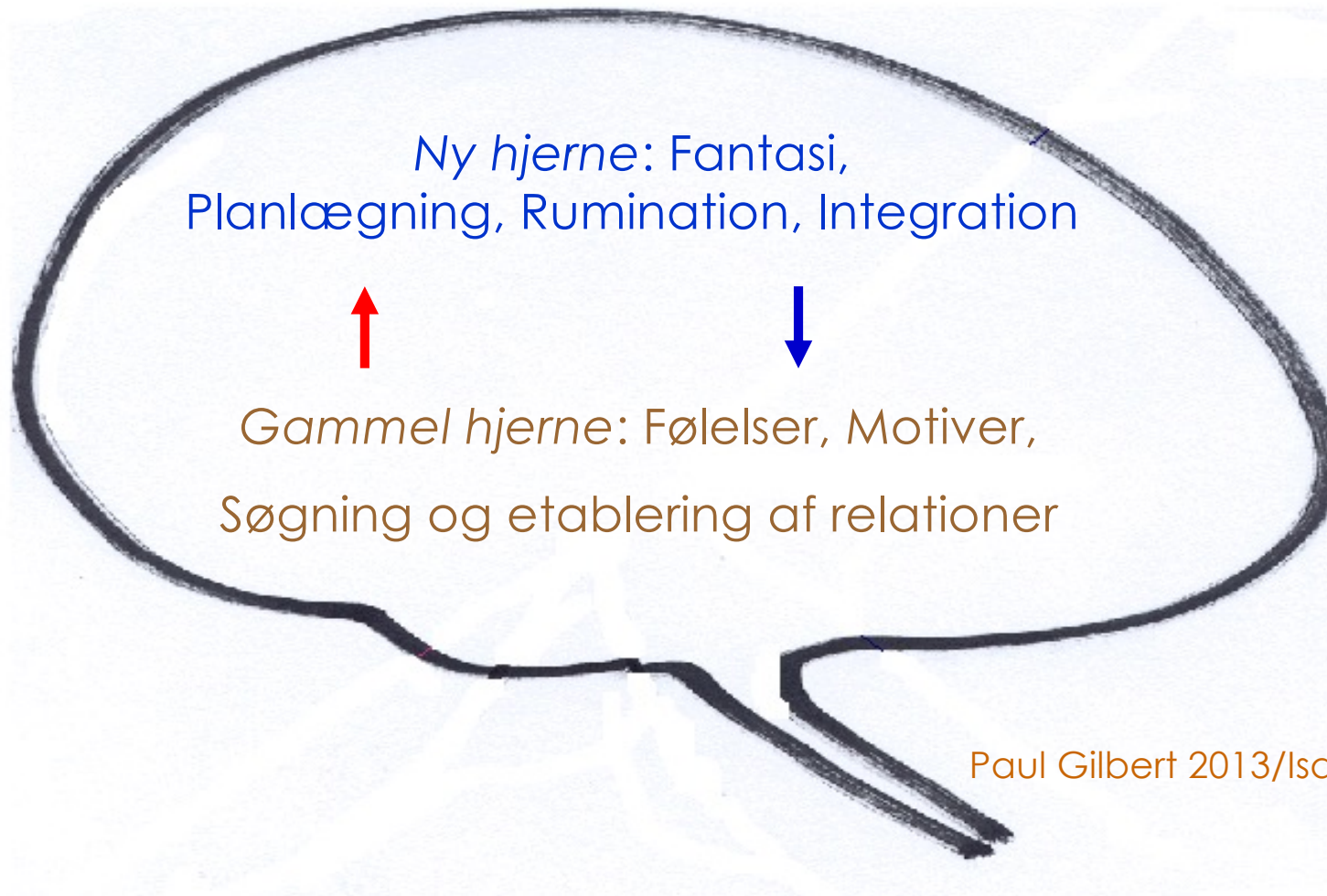
Neural Bases of Threat Processing (LeDoux 1994)

Lena Højgård Isager www.pnf.dk

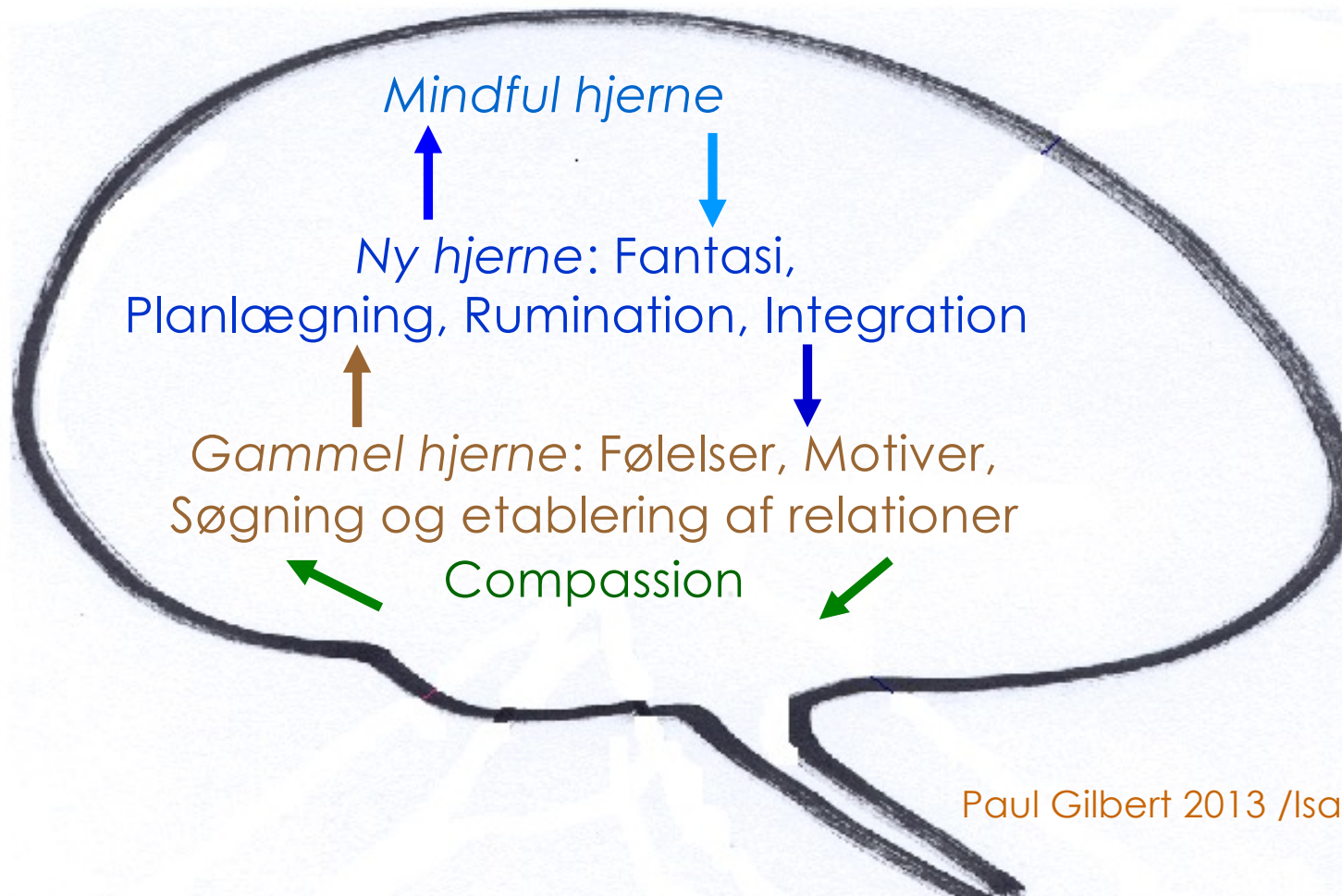

Vi behøver compassion for en meget *tricky* hjerne

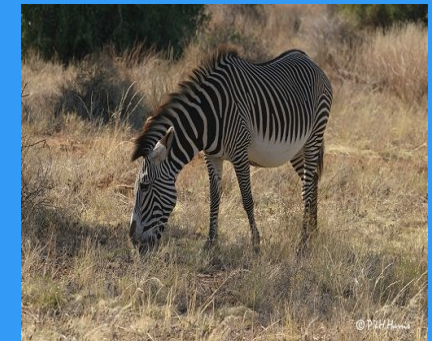
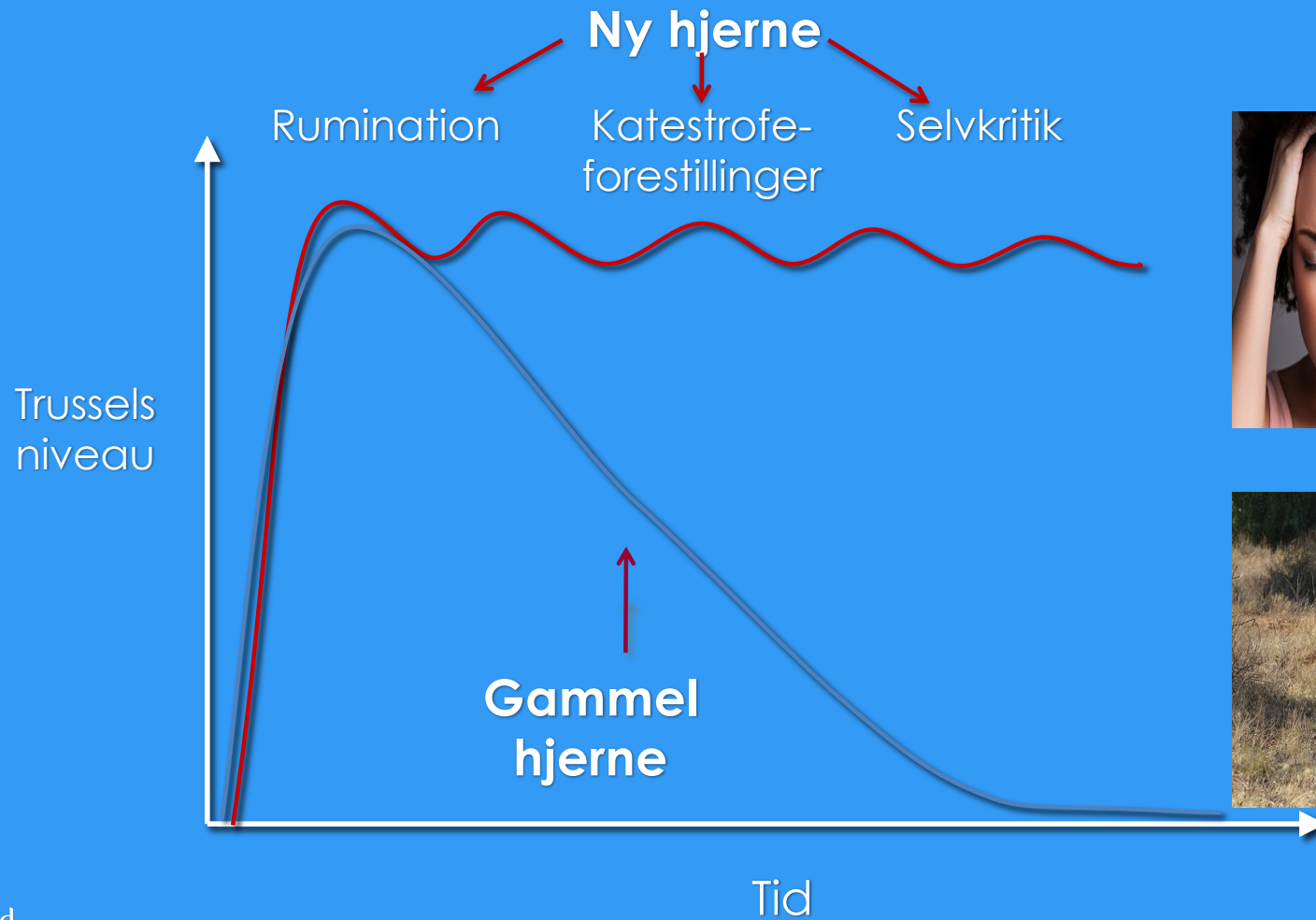

Vi behøver compassion med en meget *tricky* hjerne

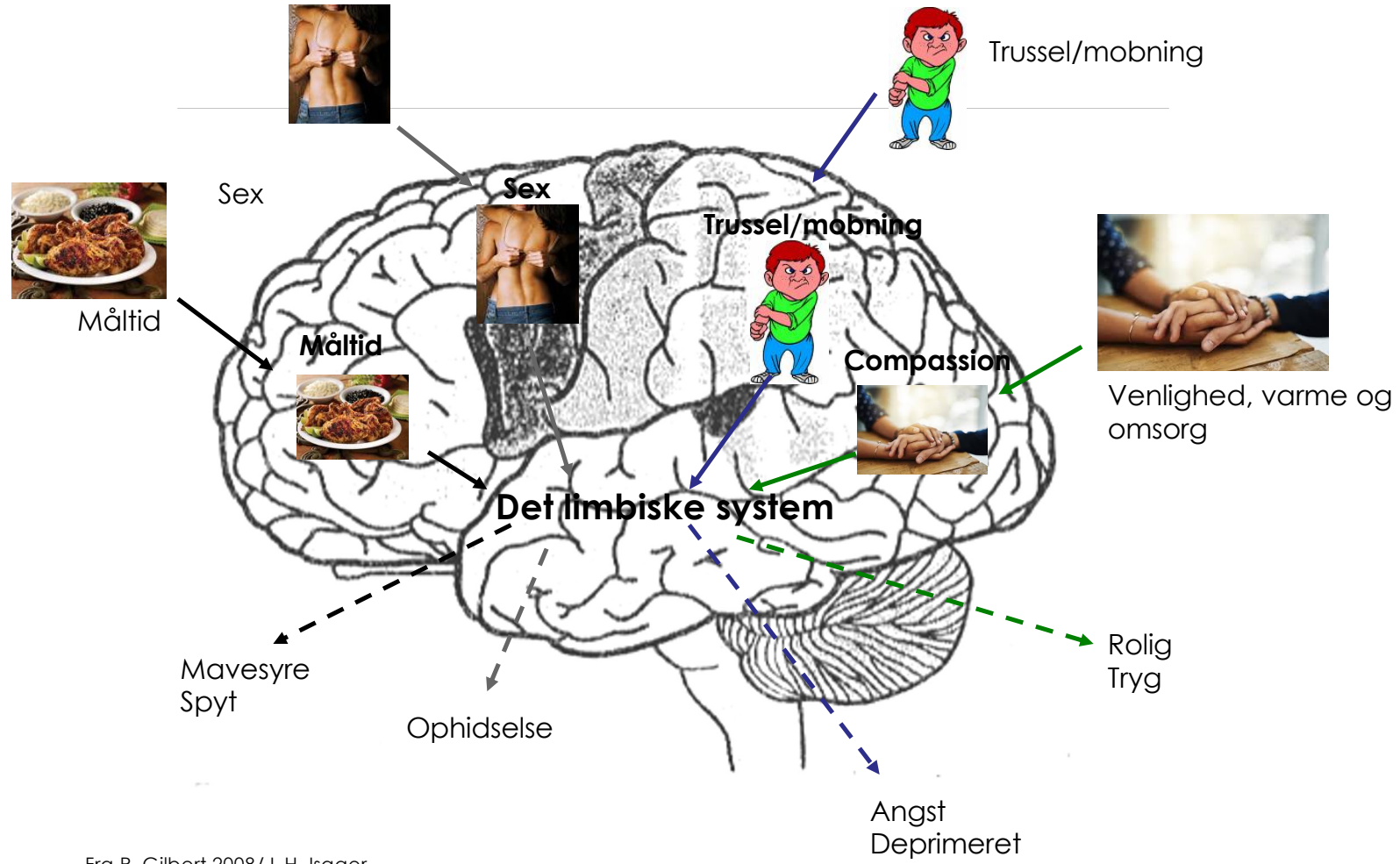

Den nye hjerne – vedligeholdelse af trussel

Hjernediagram af stimulus-respons model for indre og ydre stimuli

Fra P. Gilbert 2008/ L.H. Isager

Den indre stemmes tonefald

Lena Højgård Isager www.pnf.dk

Opmærksomhedsøvelser

- Skift af fokus for opmærksomheden:
  - venstre fod – højre fod – hænder – læber
  - Historie: Juleshopping i 10 butikker
  - Evnen til at flytte opmærksomheden
  - Zoom og baggrund
- Indre fokus
  - Sjov situation
  - Skænderi
  - Minder sætter gang i følelserne
  - Trusselssystemet trækker truende minder frem
  - Skift opmærksomheden – hvordan er det muligt for dig?

Opmærksomhedsøvelser fortsat

- Fokus på åndedrættet

- Opmærksomheden vandrer – sindets natur
- Man kan ikke stoppe tankevirksomheden
- Sindet eksisterer kun nu og her
- Læg mærke til hvad der sker, når man bringer opmærksomheden tilbage
- Kvalitetsforskel mellem bevidst nærvær og dagdrømmeri – ”springende opmærksomhed”

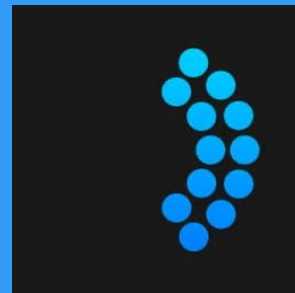
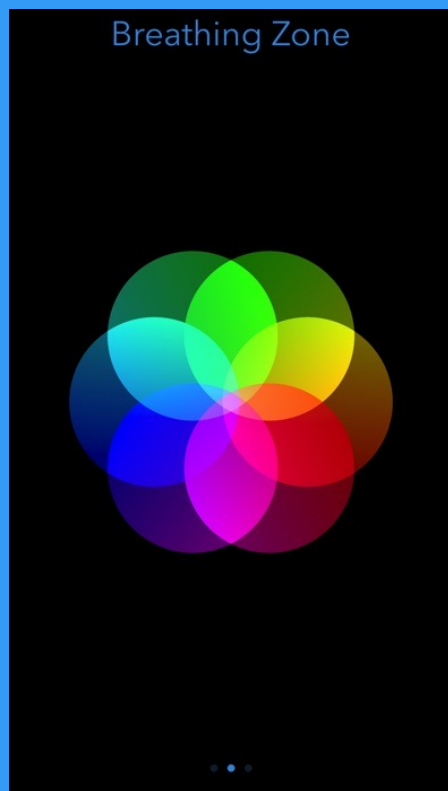
Compassionate mind træning

- Beroligende åndedræt
- Trygt sted
- Compassion figur
- Compassion selv

- Alle ligger på:
- <https://www.pnf.dk/lena-hoejgaard-isager/downloads/>

Enkle åndedrætsøvelser

Breathing Zone
App. til at få
en rolig
vejrtrækning
med en jævn
rytme

- Tælle til 5 på indåndingen, lille pause, 5 på udåndingen, lille pause ....
- Lave fysiske øvelser, fx "svømmetag"
- Yoga

Typer af affektreguleringsystemer

Drevet/ spænding / vitalitet

Tilskyndelses/ resursefokuseret

At ønske, forfølge,
opnå og konsumere noget

Aktiverer

Tilfredshed / tryk / forbundet

Uden-ønsker/ tilknytnings- fokuseret

Tryghed - venlighed

Beroliger

Trusselsfokuseret

Aktiverer søgning af beskyttelse og
sikkerhed

Aktiverer / hæmmer

Vrede / angst / afsky

THE
Compassionate Mind
FOUNDATION

Fra Paul Gilbert 2014 (Isager)

Lena Højgård Isager www.pnf.dk

Trusselsfokuseret

Aktiverer søgning af beskyttelse og sikkerhed

Aktiverer / hæmmer

Angst

Krop / følelser

- ▶ Spændt
- ▶ Hjertebanken
- ▶ Tør i munden
- ▶ "Sommerfugle i maven"
- ▶ Bange

Opmærksomhed / tænkning

- ▶ Smalt fokuseret
- ▶ Fare - trussel
- ▶ Scanner - søger
- ▶ Internt vs. externt

Adfærd

- ▶ Passiv undgåelse
- ▶ Aktiv undgåelse
- ▶ Viser underkastelse
- ▶ Dissocierer

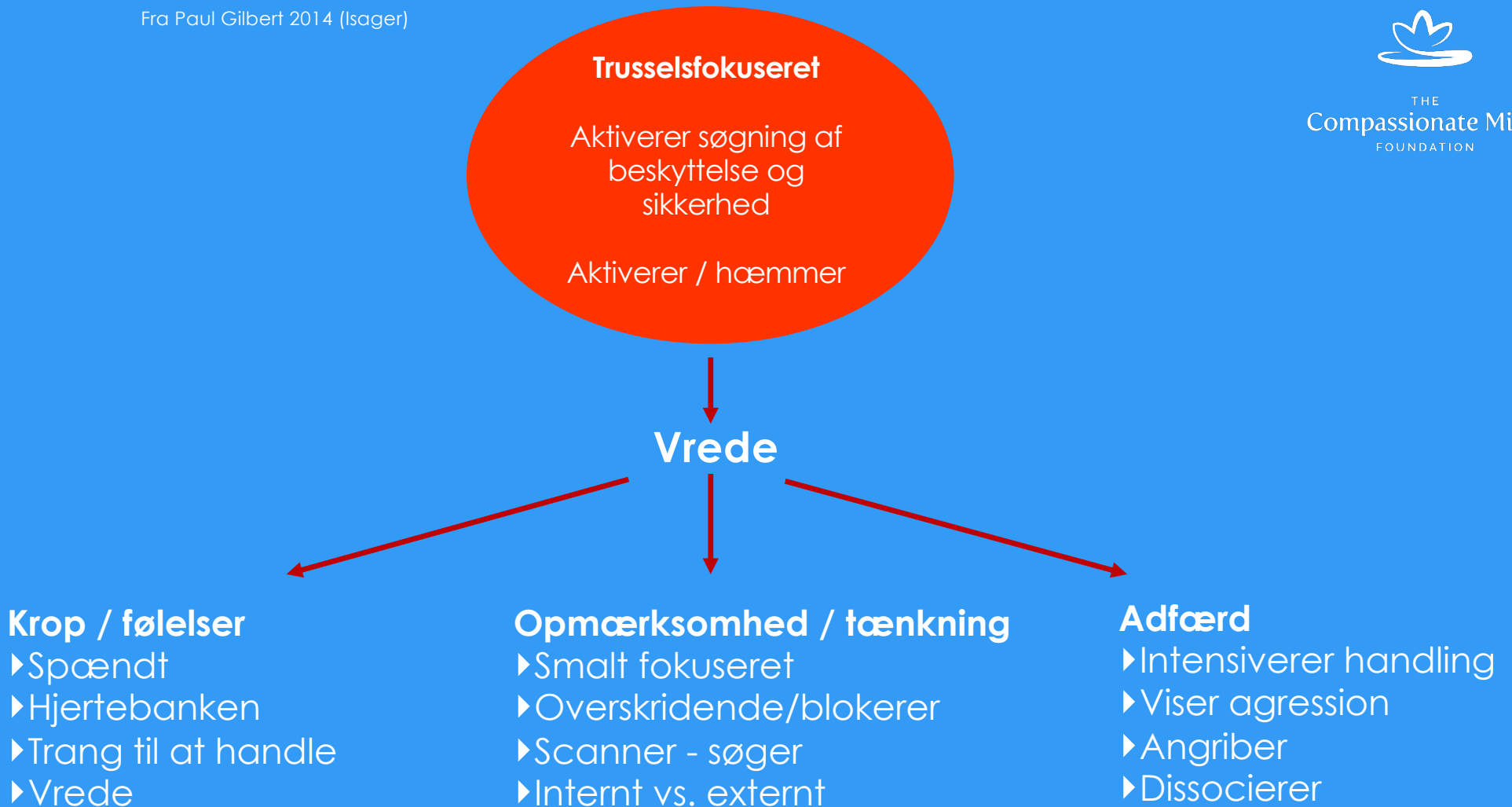

www.pnf.dk

Lena Højgård Isager www.pnf.dk

Lotterigevinst

10 millioner kr.!!!!

THE
Compassionate Mind
FOUNDATION

Lena Højgård Isager www.pnf.dk

Tilskyndelses/ resursefokuseret

At ønske, forfølge,
opnå og konsumere noget

Aktiverer

Glæde / Lyst

Krop / følelser

- ▶ Aktivitet
- ▶ Hjertebanken
- ▶ Trang til at handle
- ▶ Forstyrret søvn

Opmærksomhed / tænkning

- ▶ Smalt fokuseret
- ▶ Undersøgende
- ▶ Køber
- ▶ Internt vs. externt

Adfærd

- ▶ Engagerer sig
- ▶ Er social
- ▶ Går igang
- ▶ Rastløs
- ▶ Fester

Omsorgsfulde sind er vigtige for pattedyr

Omsorg forstås som det at "se efter".

At man søger nærhed i stedet for afstand.

At individerne modtager beskyttelse, mad og omsorg, når de er syge.

Det væsentlige er at kunne berolige, få til at slappe af og at kunne regulere fysiologisk.

Pattedyr får få unger, men der er en høj overlevelsesrate i forhold til arter, der ikke har tilknytning, affekt og venlighed.

Omsorg fremmer mod og engagement

Co-operativ og gensidig support stimulerer affiliative systemer og hjælper med at regulere trussel

THE
Compassionate Mind
FOUNDATION

Fra Paul Gilbert 2014 (Isager)

Lena Højgård Isager www.pnf.dk

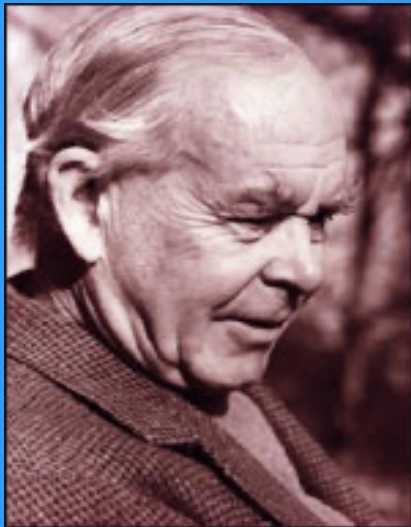
Lena Højgård Isager www.pnf.dk

THE
Compassionate Mind
FOUNDATION

J. Bowlby – At blive tryg

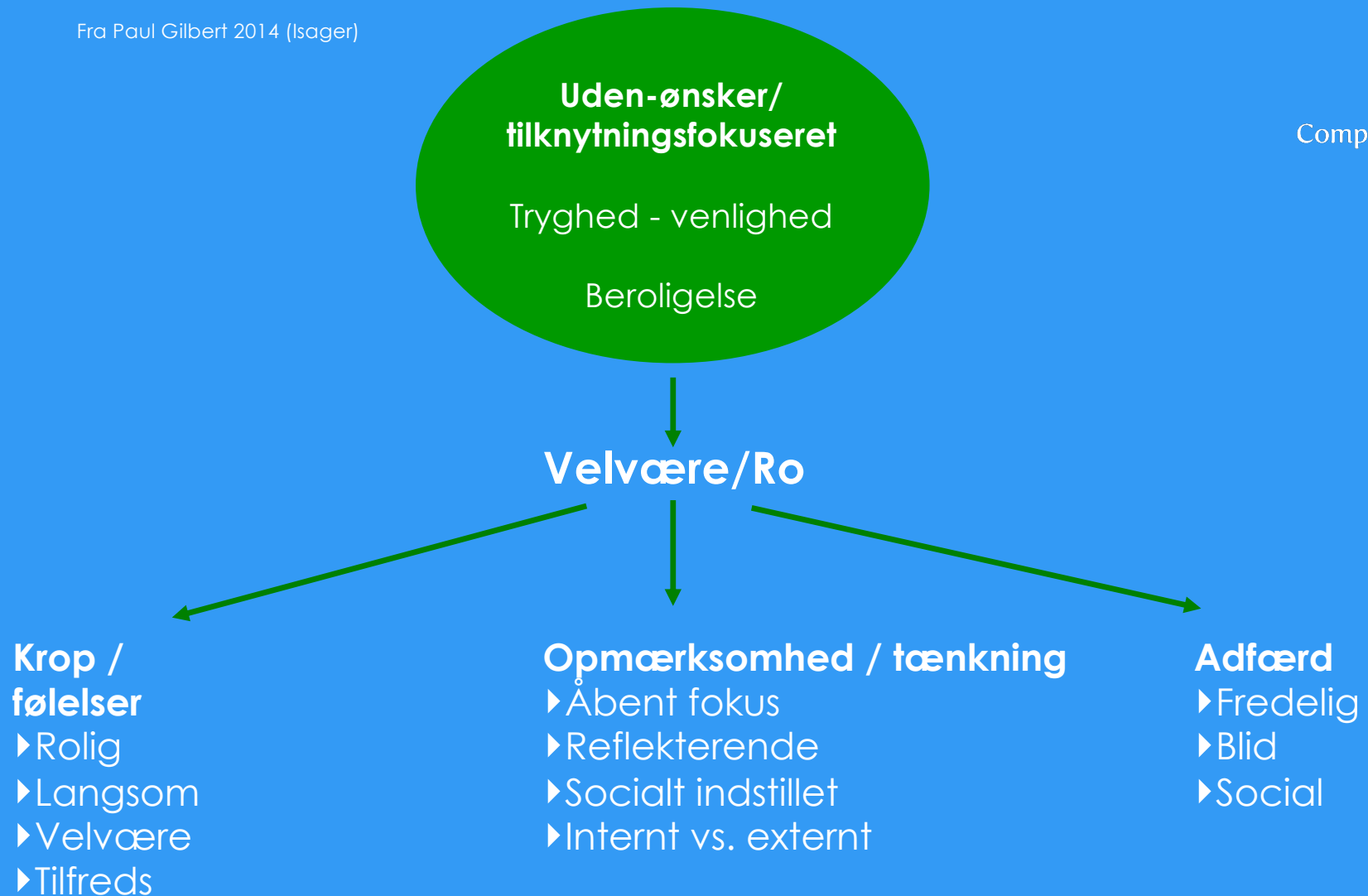

1907-1990

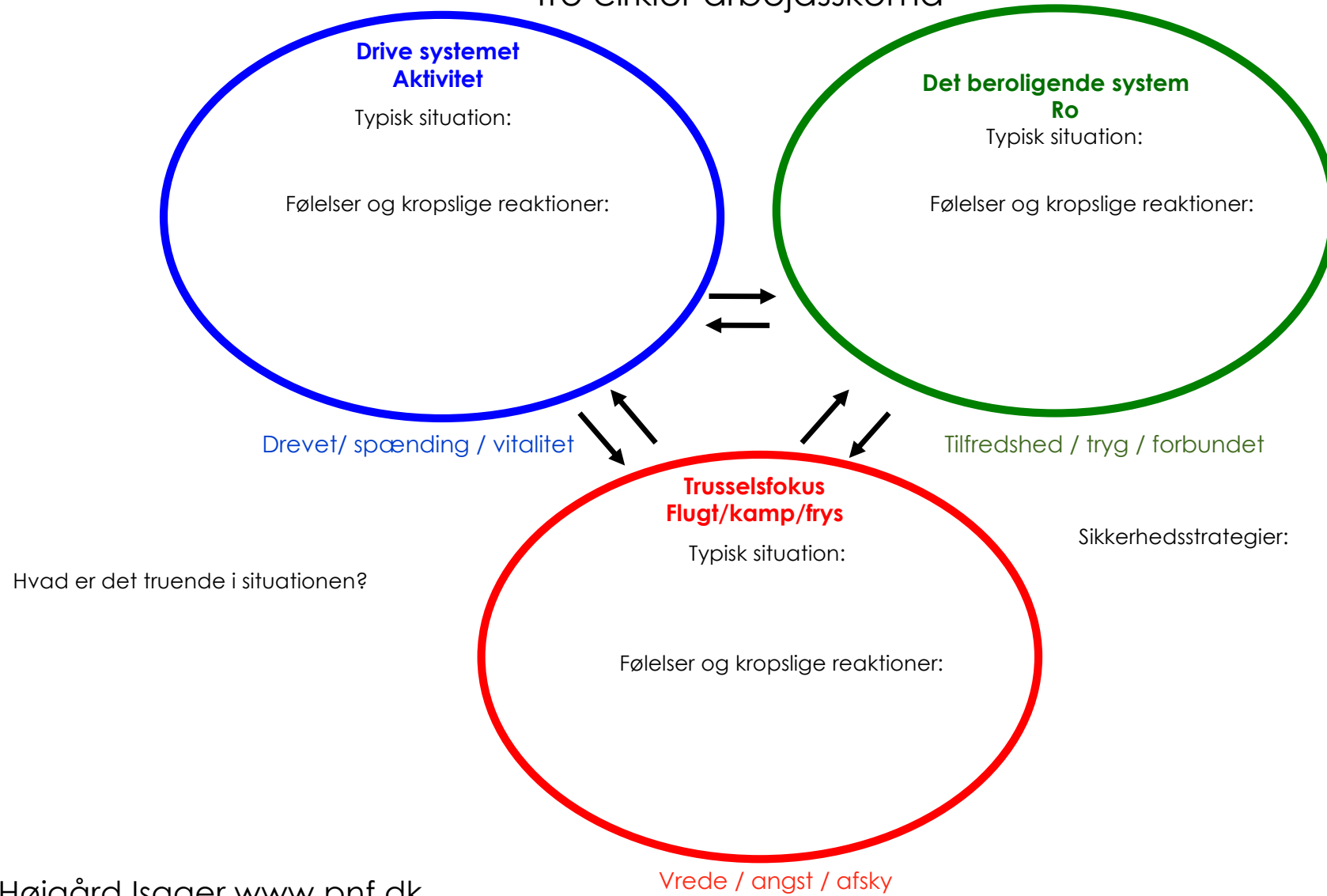
En af de mest
indflydelsesrige
psykiatere i moderne
tid.

- *Proximity seeking* –Nærhedssøgning
At ønske nærhed, at være sammen med
- *Secure base* –Sikker havn
At man udgør et sikkert sted og kan opmuntre og guide
til at gå ud og undersøge og udvikle tillid
- *Safe haven* –Tryg base
At man er kilde til omsorg og kan hjælpe med
emotionsregulering
- Sociale signaler er det, der styrer det (social mentality)
- Mangel på dette tidligt i livet kan medføre alvorlige
forstyrrelser i motivations-, emotions- og
selvreguleringssystemer.

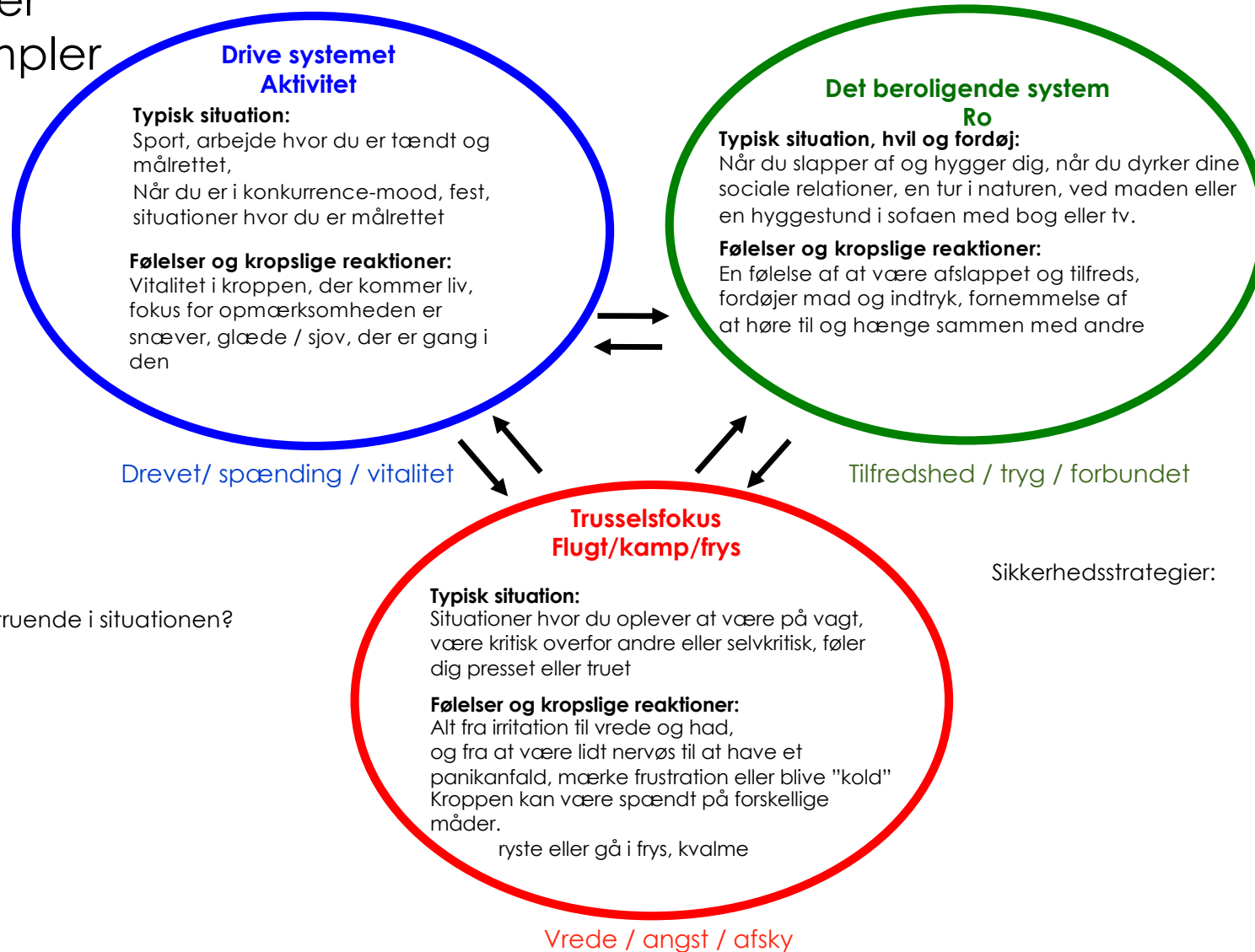

Tre cirkler arbejdsskema

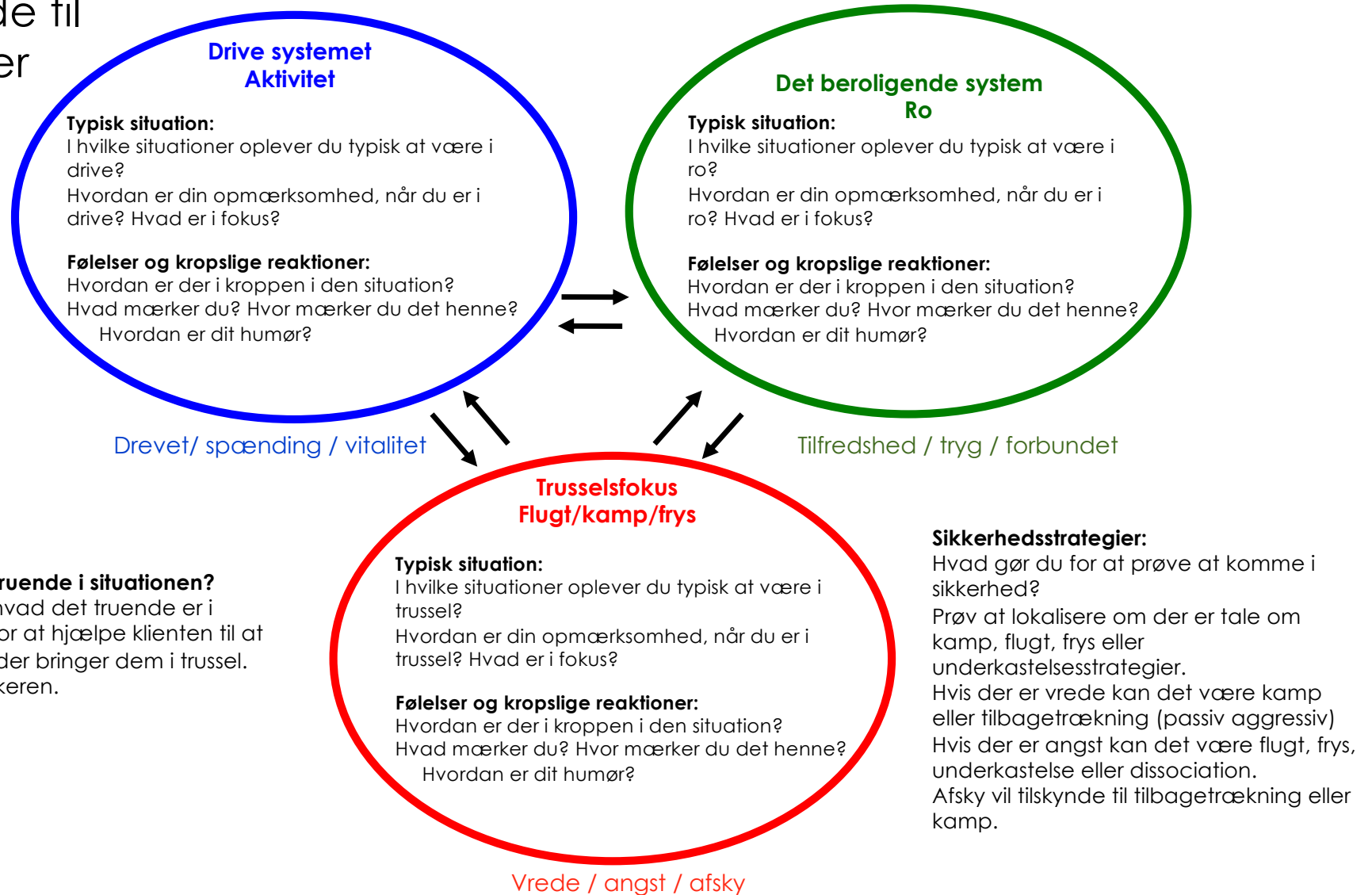

De tre circler med eksempler

Spørgeguide til De tre cirkler

Demonstration i plenum

- Derefter øvelse i par 2 x 30 min.

Øvelse med de tre cirkler

2 mandsgupper

Udfyld på skift skemaet. I må skiftes til at interviewe hinanden.

Find konkrete eksempler fra dagligdagen, hvor I typisk har aktiveret de forskellige systemer. Spørg ind til de kropslige reaktioner i hver situation, så det bliver tydeligt for jer, hvordan jeres oplevelse/indstilling typisk er, når jeres opmærksomhed er styret af henholdsvis "det røde", "det blå" og "det grønne" system.

Introduktion til en medfølelsesfokuseret tilgang

Dag 2.:

9.00-12.00	Øvelse med trygt sted Compassion cirklen Compassion selvet Funktionsanalyse af følelserne Skam
12.00-12.45	Frokost
12.45-15.00	Selvkritik

Guidning til trygt sted

Start med at sætte dig godt tilrette, så du sidder oprejst og afslappet, skuldrene løse og lidt tilbage. Gerne med ryggen fri, så du kan mærke ryggens krumning og med hovedet opret på kroppen, så du har fornemmelsen af at være rank og vågen.

Ret nu opmærksomheden mod dit åndedræt, og læg mærke til kroppens rytme og bevægelse, når du trækker vejret. Se om du kan få fornemmelsen af at mellemgulvet er med i åndedrættet. Prøv nu især at have fokus på udåndingen, og se om du kan få fornemmelsen af at sætte tempoet lidt ned og give lidt slip på udåndingen. Måske kan du prøve at lave et suk på udåndingen, og bare læg mærke til hvordan det er. Lad nu bare åndedrættet være.

Undervejs, når du opdager at din opmærksomhed vandrer, så prøv blot at lægge mærke til, hvad det er, der fanger din opmærksomhed. Det kan være lyde, tanker eller følelser, og sæt en label eller et navn på og prøv så, om du kan lade det være og med venlighed lede din opmærksomhed tilbage til åndedrættet og det du gerne vil have opmærksomhed på lige nu.

Ret nu opmærksomheden mod dit ansigtsudtryk og se om du kan have et mildt udtryk i ansigtet. Se om du kan slappe af i panden, kinderne og kæben. Prøv at lave et lille smil, bare så det føles behageligt. Se om du kan få fornemmelsen af, at smilet når helt op i øjnene. Måske kan du lige tænke på en, der nemt får dig til at smile. Bare læg mærke til hvordan det er.

Giv nu slip i personen igen og ret opmærksomheden mod kroppen. Læg mærke til hvordan der er i kroppen. Læg mærke til, om der er noget, der spænder eller gør ondt, så prøv at give det lidt venlig opmærksomhed, måske kan du forestille dig, at du sender noget lys eller varme til stedet, og se om du kan blødgøre lidt omkring det. Prøv så bare at lade det være.

Ret nu opmærksomheden mod underlaget, mod stolen og gulvet, og se om du kan få fornemmelsen af, at underlaget udgør en solid base for kroppen. Af at kroppen hviler trygt på underlaget.

Prøv om du på samme måde kan få fornemmelsen af, at kroppen udgør en solid base for sindet.

Og prøv at få fornemmelsen af hele dig.

Forestil dig nu, at du befinder dig et trygt sted, det kan være hvor som helst i naturen ved en strand eller skov, et sted du kender eller et du selv finder på. Det er helt op til dig, hvad for et sted du vælger som dit trygge sted.

Når du har valgt et sted, så prøv at lægge mærke til, hvordan der ser ud på dit trygge sted, hvilke farver og former, der er. Læg mærke til himlen og rummet omkring dig. Bare læg mærke til, hvordan det er at være dig, på dit trygge sted.

Læg mærke til lydene, det kan være at du kan høre insekter eller fugle eller musik. Prøv at tænke over om der er nogen lyde, du gerne vil have skal være der.

Læg mærke til om der er nogen dufte på stedet, og om der er nogen dufte, du gerne vil have på dit trygge sted. Det kan være du kan dufte blomster eller havet eller en parfume, du holder af.

Læg mærke til temperaturen, om der er varmt eller koldt og om du kan mærke fornemmelsen af vinden mod huden.

Læg mærke til underlaget om det er hårdt eller blødt.

Og læg nu mærke til at stedet byder dig velkommen og inviterer dig ind. At stedet gerne vil have, at du er der. Prøv at lade stedet sige hej og velkommen til dig. Måske det kan lyde noget i retning af " Hej (sig dit navn) velkommen, hvor er det dejligt at se dig".

Læg mærke til hvordan det er at blive budt velkommen og at mærke at stedet gerne vil have, at du er der. At dit trygge sted gerne vil være der for dig.

Prøv nu at se dig selv for dit indre blik og læg mærke til, hvordan du står eller går eller hvad du nu gør på dit trygge sted, når du er helt fri og tryk til at gøre lige det, du har lyst til. Læg mærke til dit ansigtsudtryk og din kropsholdning. Og tænk nu over hvad du har lyst til at foretage dig på dit trygge sted, når du er helt tryk og fri. Det er kun fantasien der sætter grænser. Og bare læg mærke til, hvordan det er at være dig på dit trygge sted.

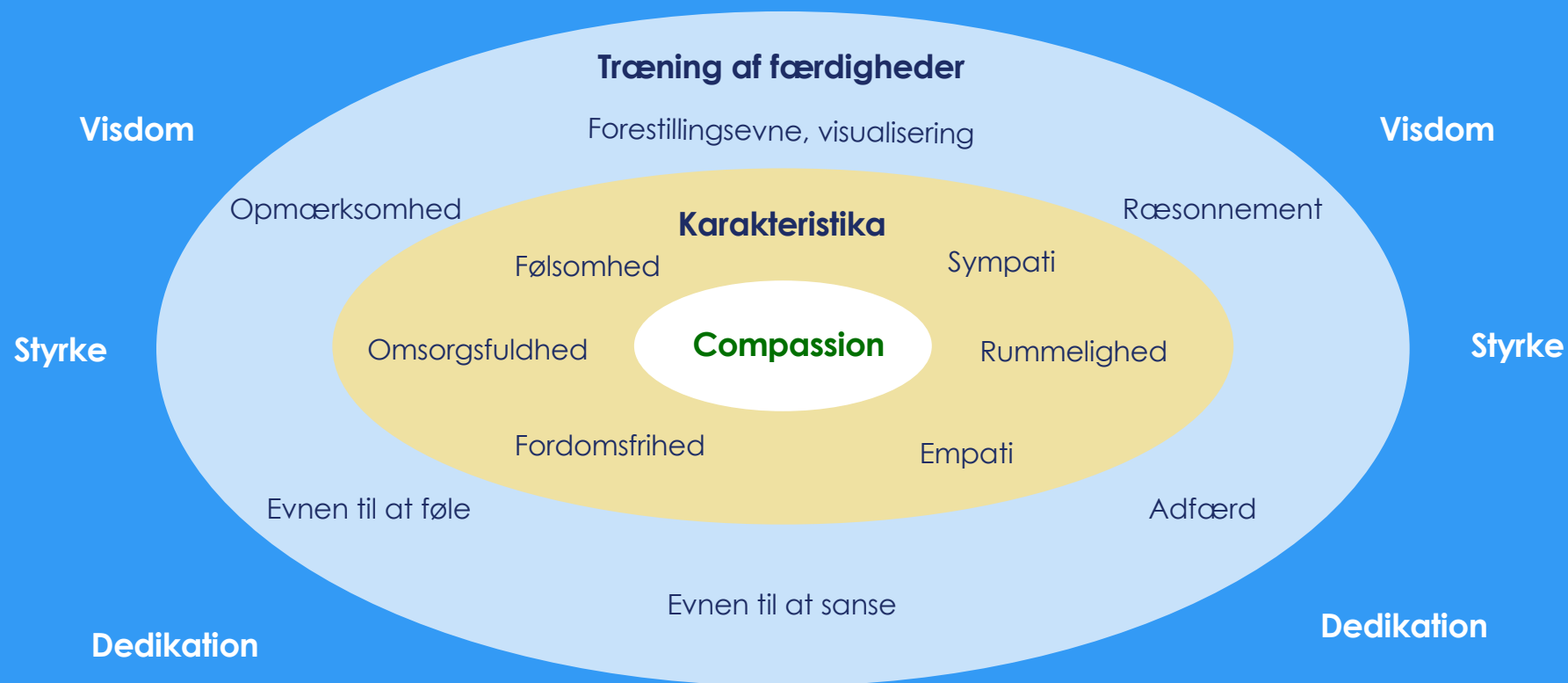
Læg nu mærke til om der er andre tilstede på dit trygge sted, eller om du er der selv, det er helt op til dig, om du helst vil have stedet for dig selv eller der skal være andre sammen med dig. Hvis der er andre tilstede, så prøv at lægge mærke til, hvem de er og hvordan det er, at de er der sammen med dig.

Vi at du når som helst, du har brug for det eller lyst til det, kan vende tilbage til dit trygge sted, at du kan have stedet med dig.

Ret nu opmærksomheden tilbage til åndedrættet og det lille smil og gør dig klar til at komme ud igen.

Compassion sind

(Gilbert 2008/ Isager)

Karakteristika ved compassion

- **Sympati:**
At være åben, i stand til at blive berørt af og i harmoni med egne og andres følelser, lidelser og behov, spejlneuroner
- **Rummelighed:**
Evne til at tolerere snarere end at undgå svære følelser, erindringer og situationer
- **Empati:**
En empatisk forståelse af, hvordan sindet fungerer, hvordan vi føler, hvad vi føler, hvorfor vores tanker er, som de er - og en tilsvarende forståelse for, hvordan andre har det
- **Fordomsfrihed:**
En accepterende og forstående, men ikke eftergivende indstilling til sig selv og andre
- **Omsorgsfuldhed:**
Motivation til at give mere omsorg til sig selv og andre
- **Følsomhed:**
Følsomhed over for egne og andres behov

Compassion færdigheder

- **Ræsonnement:**

At bruge sin fornuft og evne til at træde et skridt tilbage og prøve at forholde sig mere objektivt til det som sker, og at kunne bruge sin visdom. Huske sin viden om vores opståen gennem en evolutionær proces med en tricky hjerne, og alle de ting der spiller ind på, hvordan vi reagerer
- **Adfærd:**

At engagere sig og gøre det, der skal til, for at vi og andre kan trives. Også selv om det kræver mod og styrke at gennemføre handlingerne
- **Sætte sanserne i fokus:**

Vælge at bruge sine sanser, bruge naturen, finde beroligende dufte, bløde bolde / sten, musik / naturlyde, varme bade / massage, lækker mad, smukke ting
- **Mærke sine følelser:**

Øve sig i at mærke efter hvordan man har det og tolerere følelsen, udholde den og forholde sig til den med compassion
- **Brug sin forestillingsevne:**

Genkaldelse af støttende erindringer, billeder og / eller gode følelser af sig selv. Brug af compassion forestillinger
- **At bruge sin opmærksomhed bevidst:**

Fuldt nærvær og opmærksomhed. Bevidst rette opmærksomhed mod ting, som hjælper med at skabe ro

At være og handle med compassion

Compassion har to former for psykologi

1. Engagement

- (Den indre cirkel af egenskaber)
- **Evnen** til at åbne sig overfor, forstå og tolerere lidelse

2. Lindring og forebyggelse af lidelse

- (Den ydre cirkel af færdigheder)
- **Færdigheder** til at vide hvordan man lindrer lidelse og fjerner årsagerne

Et ægte ønske om at føle omsorg og lade sig bevæge af andres lidelse

Lena Højgård Isager www.pnf.dk

Hjertevarme

Lena Højgård Isager www.pnf.dk

Rummelighed og empati

Lena Højgård Isager www.pnf.dk

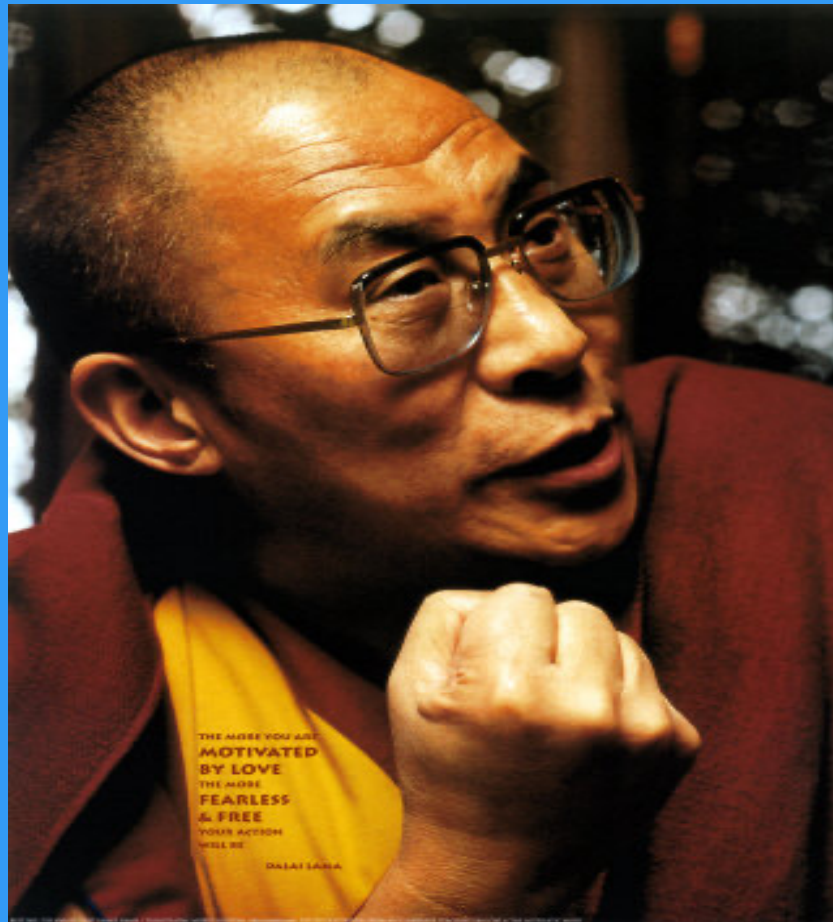
Fordomsfrihed – vi har alle vore kampe

Lena Højgård Isager www.pnf.dk

Visdom og styrke

Lena Højgård Isager www.pnf.dk

Skuespils tilgang

Compassion som en karakter:

- Hvilke mål eller formål er der – hvad er hovedmissionen?
- Hvilke evner eller styrke har karakteren brug for at udvikle?
- Hvorfor vil denne karakter egentlig have compassion?
- Hvad hjælper denne karakter med at udvikle compassion?
- Hvad hindrer eller blokerer denne karakter?
- Hvordan vil denne karakter overkomme blokeringerne? Oversat fra Paul Gilbert 2015

Guide til Compassion selv

Start med at sætte dig godt tilrette, så du sidder oprejst og afslappet, skuldrene løse og lidt tilbage. Gerne med ryggen fri, så du kan mærke ryggens krumning og med hovedet opret på kroppen, så du har fornemmelsen af at være rank og vågen.

Ret nu opmærksomheden mod dit åndedræt, og læg mærke til kroppens rytme og bevægelse, når du trækker vejret. Se om du kan få fornemmelsen af at mellemgulvet er med i åndedrættet. Prøv nu især at have fokus på udåndingen, og se om du kan få fornemmelsen af at sætte tempoet lidt ned og give lidt slip på udåndingen. Måske kan du prøve at lave et suk på udåndingen, og bare læg mærke til hvordan det er. Lad nu bare åndedrættet være.

Undervejs, når du opdager at din opmærksomhed vandrer, så prøv blot at lægge mærke til, hvad det er, der fanger din opmærksomhed. Det kan være lyde, tanker eller følelser, og sæt en label eller et navn på og prøv så, om du kan lade det være og med venlighed lede din opmærksomhed tilbage til åndedrættet og det du gerne vil have opmærksomhed på lige nu.

Ret nu opmærksomheden mod dit ansigtsudtryk og se om du kan have et mildt udtryk i ansigtet. Se om du kan slappe af i panden, kinderne og kæben. Prøv at lave et lille smil, bare så det føles behageligt. Se om du kan få fornemmelsen af, at smilet når helt op i øjnene. Måske kan du lige tænke på en, der nemt får dig til at smile. Bare læg mærke til hvordan det er.

Giv nu slip i personen igen og ret opmærksomheden mod kroppen. Læg mærke til, hvordan der er i kroppen. Læg mærke til om der er noget, der spænder eller gør ondt, så prøv at give det lidt venlig opmærksomhed, måske kan du forestille dig, at du sender noget lys eller varme til stedet, og se om du kan blødgøre lidt omkring det. Prøv så bare at lade det være.

Ret nu opmærksomheden mod underlaget, mod stolen og gulvet, og se om du kan få fornemmelsen af, at underlaget udgør en solid base for kroppen. Af at kroppen hviler trygt på underlaget.

Prøv om du på samme måde kan få fornemmelsen af, at kroppen udgør en solid base for sindet.

Og prøv at få fornemmelsen af hele dig.

Tænk nu på en situation, hvor du virkelig oplevede at have compassion for en anden. Prøv at holde fokus på din erindring af at være medfølelse, og find en situation hvor den andens lidelse ikke var overvældende. Bare læg mærke til din egen oplevelse af at have compassion, af hvordan det var at være dig i den situation. Prøv at lægge mærke til hvordan det føles i kroppen. Prøv nu at tænke over, hvad din motivation eller intention var i den situation. Hvordan var din opmærksomhed, hvad havde du fokus på? Hvordan var dine tanker? Hvordan var det i kroppen, hvordan var dine følelser i situationen? Hvordan var din adfærd? Hvad gjorde du? Prøv at tænke tilbage i tiden og tænk på andre situationer, hvor du har været hjælpsom over for andre, tænk tilbage til ungdommen, teenage alderen og helt tilbage så langt, som du kan huske. Giv så slip i erindringerne. Tænk nu over, hvad den her udgave af dig gerne vil have eller opleve.

Giv nu slip i den situation og prøv så for dit indre blik, at se den bedst tænkelige compassion udgave af dig, som du kan forestille dig.. Læg mærke til, hvordan den udgave af dig vil gå og stå, læg mærke til din kropsholdning og dit ansigtsudtryk, når du er denne bedst tænkelige udgave af dig. Tænk over hvilke egenskaber ved compassion, det er vigtigt for dig at have med i dit compassion selv.

Og prøv så lidt lige som en skuespiller, at forestille dig, at du er denne bedst tænkelige udgave af dig.

Forestil dig at have stor varme, engagement og omsorg, både i dig selv og andre. Bare læg mærke til, hvordan det er at være engageret, hvordan det føles i kroppen.

Forestil dig hvordan det er at have stor styrke, at have mod og autoritet, og bare læg mærke til hvordan det er, hvordan det føles i kroppen at have styrke og mod.

Forestil dig, hvordan det er at have en ikke dømmende holdning, at du virkelig har stor tolerance og rummelighed både over for dig selv om andre, og læg mærke til hvordan det er. Hvordan det føles i kroppen at have en ikke dømmende holdning.

Forestil dig at have visdom, og at du virkelig kan bruge al din viden om, at vi er udviklede væsener, med en hjerne, der er tricky, med et trusselsystem der nemt tager over. At vi bare er kommet til stede på jorden på et tilfældigt tidspunkt, et tilfældigt sted i en tilfældig familie, med en helt tilfældig sammensætning af gener. Alt sammen noget vi ikke har haft indflydelse på, men må prøve at få det bedste ud af. Læg mærke til hvordan det fornemmes i kroppen at have visdom.

Tillad dig selv at gå helt ind i rollen og virkelig lægge mærke til, hvordan det er at have varme, engagement, mod, styrke, en ikke-dømmende holdning og visdom.

Tænk over, hvordan det er at være en person, der kan tilgive og ikke bærer nag

Tænk på de egenskaber ved compassion, som du virkelig værdsætter, og forestil dig, at du har dem og læg mærke til, hvordan det er.

Giv dig selv lov til at blive denne bedst tænkelige udgave af dig, til virkelig at mærke hvordan det er at være i dit compassion selv.

Vid at du kan vende tilbage til denne position, når du ønsker det, og prøv at holde fast i fornemmelsen, når du om lidt går ud af øvelsen.

Vend opmærksomheden tilbage til åndedrættet og det lille smil.

Gør dig klar til at komme ud igen.

Øvelse parvis

- Guid hinanden igennem medfølende selv
- Brug 10-15 min på hver guidning
- Giv hinanden venlig feedback, dvs. hvad var rart, godt, interessant. Hvad ville du måske godt have haft mere af? Fx et lidt roligere tempo
- (Ingen kritiske bemærkninger som fx det gik lidt for stærkt!)

Frygt - blokering - modstand

Frygt:

Frygten kommer af, at man ønsker at have compassion, men frygter konsekvenser som fx at blive overvældet af svære følelser

Blokering:

Blokeringer er, når vi gerne vil have compassion, men ikke har mulighed for det eller er usikre på, hvad vi skal gøre

Modstand:

Modstand er, når vi ikke er bange for at have compassion og vi kunne gøre det, men vi opfatter det som "for dyrt" for os. Fx hvis vi ikke ønsker at betale vores skat for at støtte de fattige eller svage, eller ikke ønsker immigranter i vores samfund.

Funktionsanalyse af følelserne i forbindelse med en nylig konflikt

Motivation, Opmærksomhed, Tanker, Krop, Adfærd, Erindringer
og Behov

Fokus på:
Vrede selv
Angste selv
Triste selv
Compassion selv

Vi er flokdyr

- Skam bunder i frygten for at blive udstødt
- Skam bruges i opdragelsen og kulturelt til at få os til at tilpasse os

Skam som afbryder

En indre oplevelse af at være ikke attraktiv i det sociale liv, med et pres i forhold til at begrænse skaden på ens selv ved at flygte eller tilpasse sig.

Det er ligegyldigt om vurderingen af at være ikke-attraktiv kommer fra andre eller fra en selv

Skam er en ikke-villet respons på en bevidsthed om, at man har tabt status og er blevet devalueret (Paul Gilbert, 2022)

Skam som vedligeholdende faktor

Når vi skammer os og bliver selvkritiske eller kritiske over for andre er det rigtig svært at ændre på en uhensigtsmæssig adfærd

Hvis andre også er kritiske eller vi fornemmer deres kritik, bliver det næsten umuligt

Vi sidder fast i trusselsfokus og er optaget af at komme i sikkerhed / beskytte os fx ved at:

– negligere adfærdens omfang eller farlighed

– forsvare vores ret til at have vores vaner i fred

– blive opgivende og magtesløse overfor vanen

Analyse af skam

- Tænk på en skamfuld oplevelse / vane
- Hvilke fornemmelser får du i kroppen?
- Hvordan forestiller du dig, at andre ville reagere, hvis du fortalte om den?
- Hvad tænker du selv om dig?
- Hvordan forsøger du at sikre dig selv?

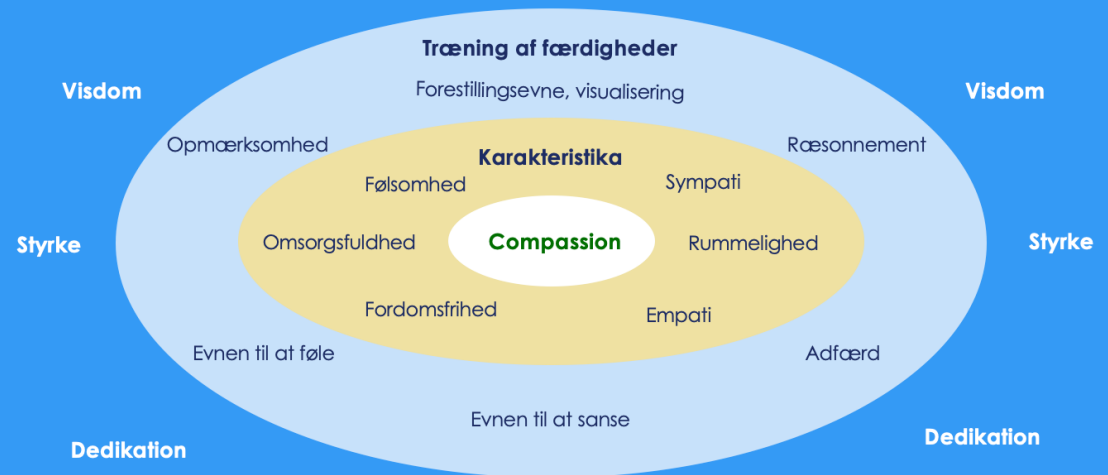

Analyse af skam

Hvilke egenskaber eller kvaliteter ville kendetegne den perfekte samtalepartner?

Compassion sind

(Gilbert 2008/ Isager)

Den grundlæggende filosofi er:

(Gilbert 2009/ Isager)

Det er et vilkår for os som mennesker, at vi lever med en hjerne, følelser og en fornemmelse af os selv, som vi ikke selv har valgt, men som vi bliver nødt til at finde ud af at håndtere

Det er ikke vores fejl - vi er alle i samme båd

Vi må forstå, hvorfor det er naturligt at reagere, som vi gør i den givne situation - i stedet for at sygeliggøre vores reaktionsmåder

Men det er vores ansvar

Vi må engagere os i og forpligtige os på tage ansvar for at håndtere vores følelsesmæssige reaktioner på en hensigtsmæssig måde

En model for skam

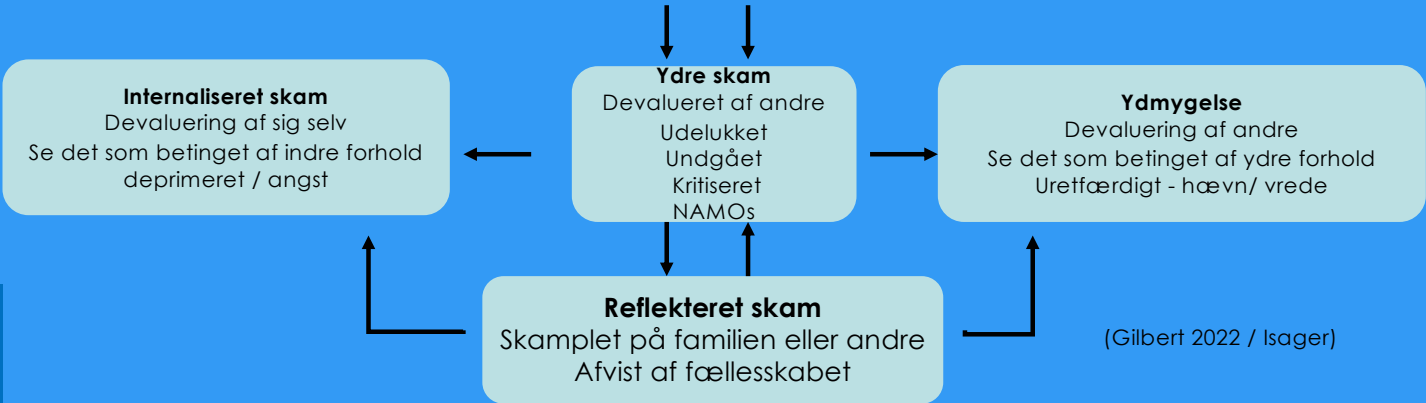
Medfødte motiver for tilknytning og gruppetilhørsforhold,
Behov for at stimulere en positiv følelse i andres sind
Udvikling af kognitive kompetencer i forhold til at evaluere sig selv

Den sociale og kulturelle kontekst, kulturelle normer omkring ære/stolthed/skam

PERSONLIGE OPLEVELSER MED SKAM - STIGMATISERING

Familie: Kritik, stærkt udtrykte følelser, negative beskrivelser, misbrug
Social gruppe: Mobning, diskrimination, fordomme, stigmatisering

(Gilbert 2022 / Isager)

Lena Højgård Isager www.pnf.dk

Oplevelse med skam

Tænk på en oplevelse som er forbundet med skam, det kan være en oplevelse af nyere dato eller det kan være en gammel oplevelse. Vælg en oplevelse som du ikke umiddelbart ville have lyst til at fortælle andre om.

Før visualisering:

Hvad tænker du om dig selv, når du tænker på denne skamfulde oplevelse. Hvad er dit syn på dig selv?

Efter visualisering:

Hvad tænker du om dig selv nu, når du ser på dig selv med compassion?

Hvordan forestiller du dig, at andre ville tænke om dig, hvis de havde kendskab til din oplevelse? Hvordan ville deres syn være på dig?

Hvordan forestiller du dig nu ud fra et compassion perspektiv, at andre vil se på dig?

Andre metoder til at arbejde med skam

- Stoleøvelse med at sætte den skamfulde del i en stol og møde den med compassion selvet
- Brevskrivning i forhold til den skamfulde situation enten fra compassion selvet eller compassion figuren

Rækkefølge i arbejdet med kritisk selv

Psykoedukation om den evolutionære betydning af, at vi har evnen til at reflektere over os selv – hvordan gavner det vores overlevelse?

Historie om to lærer – hvilken vælger vi?

Visualisering med
Undersøgelse af kritisk selv

Funktionsanalyse af kritisk selv

Funktionsanalyse af compassionset, begge analyser i forhold til en situation, hvor der har været aktiveret selvkritik fx hvor klienten har lavet en fejl

Visualisering med at give compassion til den indre kritiker

Stolearbejde med den indre kritiker

Konsolidering med hjemmearbejde

Kritisk selv

Hvilken vælger du at lytte til?

Hvem får det bedste frem i dig?

Undersøgelse af kritisk selv

Med brug af visualisering

Fokus på beroligende åndedræt og det lille smil.

Prøv nu at tænke på en situation som du ikke klarede ret godt, hvor du dummede dig eller lavede fejl, og hvor du blev selvkritisk. Prøv om du kan fange de selvkritiske tanker og følelser.

Prøv at forestil dig, at du kan se den del af dig, der kritiserer, prøv at se den foran dig og se, hvilken form den tager. Ligner den dig eller andre?

Læg mærke til hvilket tonefald kritikerens har.

Læg mærke til kritikerens ansigtsudtryk.

Minder den dig om nogen?

Hvad siger den til dig?

Læg mærke til hvilke følelser kritikerens har overfor dig. Vær nysgerrig og læg mærke til vreden eller skuffelsen eller foragten.

Bevar dit venlige smil og prøv at undersøge, hvad der er bag alle beskyldningerne.

Hvad er din kritiker faktisk bange for?

Hvad har din kritiker lyst til at gøre ved dig?

Hvordan får du det, når du lytter til Kritikerens?

Spørg dig selv:

Er min kritiker virkelig en god og effektiv hjælper, når jeg har det svært eller laver fejl?

Hvad er min kritikerens motivation?

Giver den dig det, du har brug for?

Ønsker du, at det er den, der styrer showet?

Vend opmærksomheden tilbage til åndedrættet og det lille smil

Gør dig klar til at komme ud igen.

Funktionsanalyse af kritisk selv

Hvad er din største frygt, hvis du giver slip på din skam baserede selvkritik?

Hvordan ser din kritiker ud?

Hvad siger den til dig?

Hvordan føler den over for dig?

Hvad har den lyst til at gøre ved dig?

Hvordan har jeg det nu og hvilke tanker har jeg om mig selv?

Compassion-selv/ compassion-figur

Hvad er compassion-figurens største ønske for dig?

Hvordan ser compassion-
figuren ud?

Hvad siger den til dig?

Hvordan føler den for dig?

Hvad ønsker den at gøre ved
dig?

Hvordan har jeg det nu og hvilke tanker har jeg om mig:

Giv compassion til din kritiker

Visualisering med at give compassion til den indre kritiker

Start med at etablere kontakt med dit compassion selv. Få fat i dit beroligende åndedræt, mærk at du har jordforbindelse, og se om du kan få fat i fornemmelsen af at have omsorg og engagement, styrke og mod, en ikke dømmende holdning og visdom. Når der er opnået en fornemmelse af kontakt med dit compassion-selv, så brug lidt tid på bare at have compassion for kritiske selv. Forestil dig, at du ser det for dig og møder det med compassion.

Hvis du begynder at blive trukket over i kritiske selvs følelser, så bryd kontakten og sæt fokus på dit compassion-selv igen, indtil kontakten med det er der igen

Undersøg hvad der dukker op, når du møder kritisk selv med compassion

Prøv som dit compassion-selv til at tænke over: "Hvad er det virkelig, der er forstyrrende / truende for det kritiske selv? Hvad er der bag den vrede facade? Hvad er det, det kritiske selv frygter? Hvor stammer denne frygt fra? "

Sådan at kritisk selv bliver anerkendt for at prøve at håndtere noget, der føles truende. At kritisk selvs intention er at få dig i sikkerhed.

Hvad har dit compassion-selv lyst til at sige til eller gøre for det kritiske selv?

Forestil dig at dit compassion-selv får talt kritisk selv til ro. Bare giv dig tid til at finde ud af, hvad der skal til. Måske skal du bruge styrke og mod, til at vise kritisk selv, at du med dit compassion-selv kan håndtere situationen på en bedre og mere vis måde.

Forestil dig at det kritiske selv er helet, ikke længere truet.

Hvordan vil det kritiske selv så føle?

Hvordan vil det hjælpe?

Forestil dig, hvad der sker, hvis kritisk selv får al den compassion, det har brug for. Forestil dig, at truslen lægger sig for det.

Giv slip på kritisk selv og vend tilbage til dit compassion-selv, dit eget beroligende åndedræt, og dit milde ansigtsudtryk og det lille smil.

Refleksioner og fremad med compassion

Fælles: Hvad er de vigtigste pointer fra dagene?

Parvis: Plan for implementering:

Hvordan vil I arbejde videre med den compassionfokuserede tilgang?

- Personligt arbejde: Hvilke øvelser? Hvor ofte og hvornår?
- Klientarbejde: Hvilke plancher, øvelser, modeller?
Hvilke patienter?
- Træning: Sammen med hvem?
Hvornår?

Referencer og kilder til inspiration

<https://compassionatemind.co.uk> Kik der for inspiration, videoer, kurser og konferencer, bøger og artikler☺

Forslag til bøger på dansk:

Paul Gilbert: Medfølelse og mindfulness – fra selvkritik til selværd. Klim 2009

Paul Gilbert: Compassion-fokuseret terapi, Dansk Psykologisk Forlag 2018

H. Tingleff og V. Lunding-Gregersen: Kort og godt om Compassion, Dansk psykologisk Forlag 2019

H. Tingleff og V. Lunding-Gregersen: Hjernen på overarbejde, Mindwork 2018

Andre hjemmesider m. videoer og meditationer til download:

<https://www.pnf.dk/lena-hojgaard-bogser/downloads/>

<https://www.compassionatemind.co.uk/resource/audio/>

<https://self-compassion.org/category/exercises/#guided-meditations>

<https://christygemer.com/meditations/>

<http://compassionforvoices.com>

<https://balancedminds.com/compassion-focused-therapy-audio/>

